

Médiajártasság
(Media literacy)

Három tanulmány

Budapest, 2009. december, 4. szám

ISSN 2060-0607
ISBN 978-963-88287-9-8

Kiadja az Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet
Budapest, 1021 Hűvösvölgyi út 95.
Felelős kiadó: Nahimi Péter igazgató
Borítóterv: Czakó Zsolt
Nyomdai munkák
Műegyetemi Kiadó
Felelős vezető: Wintermantel Zsolt
www.kiado.bme.hu

TARTALOMJEGYZÉK

NOAM CHOMSKY: AZ ÚJ VILÁGREND.....	6
BENEDETTA PRARIO:	
MOBIL TV ÉS IPTV. A TELEVÍZIÓZÁS KÉT ÚJ FORMÁJA.....	11
Mobil TV	12
Mobil tv ellátottság Olaszországban.....	14
IPTV	15
IPTV ellátottság Olaszországban.....	16
További szempontok.....	18
Utószó.....	19
IRODALOM.....	20
PEPI LEISTYNA ÉS LORETTA ALPER:	
KRITIKAI MÉDIAJÁRTASSÁG A XXI. SZÁZADNAK	
SZÓRAKOZTATÁS - CSAK KOMOLYAN	22
Társadalmi osztályozás.....	23
Osztálytudat a televízió korában.....	25
Szélről középre	27
Női osztálytudat.....	29
Az osztály bohócai.....	31
Osztálytalanul	36
Per: Médiajártasságet a huszadik századnak	39

MÉDIAJÁRTASSÁG (Media literacy)

Három tanulmány

Az alábbiakban az Alkalmazott Kommunikációtudományi Intézet és a Gondolat Kiadó közös könyvkiadási programjában megjelentő *Médiajártasság* című kétkötetes szöveggyűjteményéből 3 tanulmányt tesz közzé ízelítőként az Intézet; e kiadvány első kötete 2010 elején kerül a boltokba.

A szöveggyűjtemény az alábbi kiadvány fordításaként jelenik meg: Media Literacy. Reader. Macedo, Donaldo - Steinberg, Shirley, eds, Peter Lang, 2007.

NOAM CHOMSKY: AZ ÚJ VILÁGREND

(fordította: Varga Zsolt)

Ma már mindenki számára egyértelmű, hogy az Új Világrend gazdaságilag tripoláris, katonai szempontból pedig multipoláris. A közelmúltban bekövetkezett események segítségével értelmezhető ezen tényezők kölcsönhatása. Ahogyan a sivatagban kezdetét vette a dicsőséges „pulykavadászat”, a New York Times közzétette a Bush-kormányzat első napjaiban készült országos biztonsági helyzetértékelés egy részletét, amely a „harmadik világ fenyegetéseit” taglalta. A tanulmány szerint „az olyan esetekben, amikor az Egyesült Államok nálánál sokkal gyengébb ellenféllel kerül szembe, számunkra a kihívás nem csupán az, hogy legyőzzük őket, hanem hogy gyorsan döntő győzelmet arassunk felettük.” Minden más végeredmény „kínos” lenne, és „alááshatja a politikai támogatást”.

A „sokkal gyengébb ellenfelek” csak egyetlen veszélyt jelentenek az Egyesült Államok számára: a mindig elfogadhatatlan függetlenség veszélyét. Az USA hajlandó akár a világ legvéresebb diktátorát is támogatni, ameddig az úgy táncol, ahogy Washingtonból füttyülnek neki; sőt akár a harmadik világ demokrata politikusainak megdöntéséhez is szemrebbenés nélkül segédkezet nyújt, ha azok nem hajlandók szerepüket továbbjátsszani. Ez tény, amelyet dokumentumok és történelmi iratok sokasága támaszt alá.

A kiszivárogtatott tanulmányrészlet egy szót sem szól békés eszközökről. Abban minden oldal egyetért, hogy a harmadik világgal történő összetűzésekben az Egyesült Államok „politikailag gyenge”. Követeléseai aligha számíthatnak a széles néprétegek támogatására, ezért a diplomácia veszélyes eszköz. És a „sokkal gyengébb” ellenfelet nem elég csak legyőzni, hanem porrá kell zúzni, ha azt akarjuk, hogy az Új Világrend legfontosabb leckéjét megtanulják: Mi vagyunk az urak, ti pedig a szolgák.

Van itt azonban még más hasznos tanulság is. Az amerikai közvéleménynek hálásnak kell lennie azért az alapelvért, amelyet [George Bushba] az Andoverben és Yale-en töltött évek során beléverték: a tisztesség és a kötelesség megköveteli, hogy jól behúzzunk a kötekedőknek.” Ezek a politikai tanulmány közzétételéért felelős riporter dicsőítő szavai, aki később magát a hőst is szó szerint idézi: „Istennuccse, egyszer és mindenkorra megszabadultunk Vietnám kísértetétől.” Ahogy az elnök oly lelkesen fogalmazott, soha többé nem kísért majd bennünket „a katonai erő alkalmazásának tiltása”, hogy a reaganista gondolkodó Norman Podhoretz szavait idézzük.

A terepet megfelelően előkészítették ahhoz, hogy ezt a kórt le lehessen küzdeni, így például külön erőfeszítéseket tettek annak érdekében, hogy a vietnámi háborút „nemes célként” aposztrofálják, semmint a Dél-Vietnám elleni támadásnak, majd az egész Indokínára kiterjedő háborúnak. Egy közelmúltban végzett tudományos felmérés szerint az amerikaiak mintegy 100 000-re teszik a vietnámi áldozatok számát. A tanulmány készítői felteszik a kérdést, hogy milyen tanulságokat vonhatunk le ebből, ha annak idején a német közvélemény 300 000-re becsülte a holokauszt áldozatainak számát, és mindemellett igazságosnak tartotta az alkalmazott erőszakot. Azt hiszem ezen a kérdésen mindannyiunknak érdemes elgondolkodni.

Az a hozzáállás, mely szerint a kötekedőnek jó nagyot be kell húzni, miután jól megkötöttük és péppé vertük, központi alapelvnek számít az erőszak mindenható erejében bízók számára. Az olcsón elért győzelmekkel emellett mobilizálni lehet a háterszág megrettent lakosságát, és egyben el lehet terelni a figyelmet a Reagan-Bush évek belpolitikai

katasztrófiáról, ami nem kis dolog, tekintve, hogy az USA továbbra is egy két részre szakadt és megrázó módon harmadik világbeli jellemzőkkel rendelkező társadalom kialakulása felé halad.

George Bush „közszolgaként” bejárt karrierjének szintén megvan a maga tanulsága az Új Világrend szempontjából. Ő az egyetlen államfő, akit a hágai Nemzetközi Bíróság „erőszak törvénytelen használata” miatt elmarasztalt. Bush megvetéssel utasította el a bíróság felszólítását, hogy tegye jóvá az említett bűntetteket (a többi messze nem felbecsülhető), míg ő maga és talpnyalói nagy komolyan Iraktól követelnek jóvátételt.

Bush a hidegháború utáni korszakot Panama elrettentő inváziójával indította, melynek eredményeként az alig 10 százalékot kitevő fehér kisebbség akarátát kényszerítette rá az országra, és garanciákat szerzett arra, hogy az USA továbbra is ellenőrzése alatt tarthassa a Panama-csatornát és a Latin-Amerikát terrorizáló gengszterek kiképzőhelyeként szolgáló katonai bázisokat. Mióta Bush 1971-ben ENSZ-nagykövet lett, az USA messze a legtöbbször vétőzta meg a Biztonsági Tanács határozatait (Nagy-Britannia hűséges másodikként követte), és ahol csak lehetett, akadályt gördített az ENSZ békefenntartó szerepének gyakorlása elé. 1975-ben Busht a CIA főnökének nevezték ki, még éppen időben, hogy segítőt kezet nyújthasson a népiertással felérő kelet-timori eseményekben. Ezt követően tehetőségét az egyház és más elhajlók ellen kamatoztatta, akik Közép-Amerika „szegényeinek előnyös lehetőségeket” akartak kiharcolni. Az eredmény: a régió országait megkínzott és megcsönkített holttestek borították, és ez a régió valószínűleg soha nem képes majd magához térni ebből a sokkból.

A Közel-Keleten Bush támogatta Izrael kegyetlen katonai akcióit, Libanon megszállását, valamint a Biztonsági Tanács 425. számú határozatának elutasítását, amely azonnali kivonulást követelt Libanonból (az 1978. márciusi eset csak egy volt a sok közül). A libanoni kormány februárban ismét előadta a kérést, de ezt is szokás szerint figyelmen kívül hagyták, és az USA csatlós országa büntetlenül tovább folytatta a megszállt területek terrorizálását és bombázását. Eközben Libanon többi részének irányítását Bush új barátja, Hafez al-Asszád, Szaddám Husszein egyik klónja vette át. A török „rendcsinálók” pedig szolgálataik egyfajta ellentételezéseként engedélyt kaptak arra, hogy fokozzák a kurdok elnyomását.

Kicsit leegyszerűsítve itt áll egy ember, akit magasztalnunk kellene a manapság oly ritka alapelveiért, ahogy épp az Új Világrendbe vezet át bennünket.

A politikai felülvizsgálat alapelveit aztán az Öböl-válság során is következetesen alkalmazták. Júliusban még Bush jelezte, hogy nem ellenzi, ha Irak erőszakkal rendezi Kuvaittal fennálló határvitáit vagy ha megfélemlítéssel kényszeríti szomszédait az olaj árának emelésére. Ezeket a jelzéseket félreértelmezve Szaddám elfoglalta egész Kuvaitot, és ezzel nemcsak arról tett tanúbizonyságot, hogy gyilkos gengszter, ami egyébként az amerikai-angol normák szerint rendben is lett volna, hanem arról is, hogy független nacionalista, ami azért már egy kicsit sok volt. Erre persze ismét mozgásba lendült a nyugati hatalmak régi politikai gépezete.

Az USA és Nagy-Britannia azonnal nekilátott, hogy aláássa a gazdasági szankciók és a diplomáciai rendezés lehetőségét, amelyre egyébként akkoriban szokatlanul nagy esély mutatkozott. Az irakiak már augusztus végén olyan rendezési javaslatokkal álltak elő, amelyek a külügyminisztérium szerint is „komolyak” voltak és „tárgyalási alapként” szolgálhattak. Ilyen volt például a Kuvaitból történő kivonulás olyan feltételek mellett, amelyeket bármely békére törekvő ország elfogadott volna, mivel a teljes iraki visszavonulás fényében elkerülhető lett volna a szárazföldi háború, és ezzel több tízezer emberéletet lehetett volna megmenteni. A javaslatokat azonban a nyugati hatalmak megvetően lesöpörték az

asztalról. A diplomáciai rendezés lehetőségét kizárták, és mivel köztudottan csak egy „talpasokból” álló hadsereggel rendelkező harmadik világbeli országról volt szó, azaz szimplán egy „sokkal gyengébb ellenfélről”, porrá kellett őket zúzni, hogy egyszer és mindenkorra megtanulják a leckét.

Az értelmiségi társadalom mozgásba lendült és Szaddámot az új Hitlernek állította be, akinek célja a világ meghódítása volt. Amikor Bush bejelentette, hogy szó sem lehet tárgyalásokról, több száz szerkesztőségi írásban magasztalták őt emberfeletti diplomáciai erőfeszítéseieért. Amikor pedig az elnök kijelentette, hogy „az agresszorokat nem szabad megjutalmazni”, a neves kommentátorok ahelyett, hogy a hasukat fogták volna a röhögéstől, inkább áhitattal meghajoltak az államférfi magasztos eszméi előtt.

Néhányan egyetértettek azzal, hogy az USA és Nagy-Britannia korábban „következtelen” volt (valójában következetesen saját érdekeiket képviselték). De mostanra – biztosítottak bennünket – minden megváltozott; megtanulták, hogy az agresszióra a legmegfelelőbb válasz a gyors erőszak. Joggal elvárhatnánk tehát, hogy a brit királyi légierő bombázza fogja majd Damaszkuszt, Tel Avivot, Dzsakartát (miután a British Aerospace leállítja a gyilkosok felfegyverzését), Washingtont és még sok más fővárost.

Furcsa mód ezek a hangok ugyanakkor nem magasztalták Szaddámot azért, hogy megtámadta Izraelt, noha hitvány érvelései elég jól összhangban vannak washingtoni büntársával és régi barátjával.

Ily módon előkészítették azt a kegyetlen mérsárlást, amit egy vezető harmadik világbeli újság „a bolygónkon valaha vívott leggyávább háborúnak” nevezett. A holttestek hamar eltűntek a látómezőből, és a civilizált világ nyugalma már nem zavaró távoli letarolt tájkép részeivé váltak.

Úgy látszik, hogy senkit nem zavar az az egyértelmű tény, hogy a háború megkezdésére soha nem adtak okot, pontosabban olyan indokot, amit egy írástudó tizenéves ne tudna kapásból megcáfolni. Ez ismét csak egy totalitáriánus kultúra ismertetőjele, és az Új Világrend felé vezető út fenyegető jelzőoszlopa.

Nem kevésbé beszédes az a néhány nem hivatalos törekvés, amelyek célja a békés eszközök elutasításának alátámasztása volt. Így aztán azt olvastuk, hogy a területi bekebelezés miatt itt más volt a helyzet; az USA reakciója már az annexió előtt megkezdődött, és az irányt megfordítani igyekvő iraki javaslatok ellenére változatlanul tovább folytatódott, hogy az egyébként nem kevésbé elborzasztó területi hódításokra adott amerikai-angol válaszokról már ne is beszéljünk. A többi érv is hasonlóan súlyos.

A lényegi kérdés megválaszolására tett ritka erőfeszítések egyikeként Timothy Garton Ash a New York Review of Books folyóiratban elmondta, hogy míg a szankciók valódi lehetőségként jöttek számba Dél-Afrika vagy a kommunista Kelet-Európa esetében, Szaddám Husszein esete teljesen más volt. Ennyit az érvekről. Most már tudjuk, hogy miért volt elfogadható a „csendes diplomácia”, miért lehetett Dél-Afrika és Namíbia előző évtizedének történelmét félresöpörni, miközben dél-afrikai barátaink 1980-1988 között több mint 60 milliárd dollár értékű anyagi kárt okoztak, és a szomszédos országokban mintegy 1,5 millió ember haláláért tehetősek felelőssé. Alapvetően rendes emberek, mint mi és a kommunista diktátorok. Hogy miért is? Az egyik választ Nelson Mandela adta, aki elítélte a „barna bőrű” irakiak által elkövetett bűnökre adott igen szelektív válaszok képmutatását és előítéleteit. Ugyanez igaz, amikor a New York Times arról biztosít bennünket, hogy „a világ” egy emberként áll ki Szaddám Husszein ellen, aki a „világ” leggyűlöltebb embere ... mármint a világ mínusz a sötétebb bőrű emberek.

Érthető, hogy a nyugati rasszizmus ilyen elemi erővel tört a felszínre a hidegháború után. Mintegy 70 éven keresztül a hagyományos praktikákat el lehetett palástolni a szovjetek elleni küzdelem jelszavával, ami általában csak látszatindokként szolgált, de mára már kifogásként nem használható. Így aztán visszatértünk azokhoz az időkhöz, amikor a New York-i sajtó úgy érvelt, hogy „folytatnunk kell az őslakosok angol típusú kiirtását, és a tömegmészárlás dicső győzelme csak akkor biztosítható, ha végre megtanulják tisztelni fegyvereink erejét. Ez után jön a nehezebb feladat, hogy tiszteljék a szándékainkat is.” Valójában elég jól megértik ezek az emberek a szándékainkat.

A Közel-Kelet népei számára az Új Világrend meglehetősen sötét jövőt vetít előre. A győztes pont az az erőszakos ország, amely már régóta és gyakran egyedül visszautasított minden komoly diplomáciai rendezést, legyen szó regionális leszerelésről vagy biztonsági kérdésekről. Az USA stratégiai koncepciója mindeddig az volt, hogy az Öböl olajmezőinek helytartóit regionális végrehajtó hatalommal kell megvédeni, akik lehetőleg ne arabok legyenek, bár a Hafez al-Asszád-féle diktátorok még beleférnek a képbe, sőt még akár Egyiptom is, ha sikerül megvenni őket magunknak. Az USA védeneci között valamiféle megállapodásra törekszik, és végül akár még egy nemzetközi konferenciába is hajlandó belemenni, ha azt megfelelően ellenőrzése alatt tarthatja. Kissinger is ragaszkodott hozzá, hogy Európát és Japánt zárják ki a diplomáciai rendezésből, de a Szovjetuniót már meg lehetne tűrni, feltéve, hogy engedelmesen követik az utasításokat; emellett talán még Nagy-Britannia is helyt kaphat.

Ami pedig a palesztinokat illeti, az USA most már elmozdulhat a James Baker által még az Öbölválság előtt felvázolt megoldás felé: Jordánia a palesztin állam, a megszállt területeket pedig az izraeli kormányzat alapelvei szerint kell kormányozni, azaz a palesztinok Nabluszban adót szedhetnek; politikai képviselőiket majd mások kiválasztják nekik úgy, hogy a PLO részvétele kizárt; és izraeli katonai ellenőrzés és bebörtönzött palesztin vezetőség melletti „szabad választásokat” biztosítanak számukra. A régi politika romjain új kifogásokat eszelnek majd ki, amelyeket bőkezűnek és rövid időn belül megvalósíthatóként ünnepelnek majd.

A palesztinok esetében mindig is tilos volt a gazdasági előrelépés, ugyanakkor földjeiket és vizeiket elvették tőlük. Korábban legalább annyi lehetőségük volt, hogy az izraeli gazdaságot egyfajta rabszolgaretegként kiszolgálják, azonban ez az időszak is lassacskán véget ér. A nemrégiben bevezetett kijárási tilalom újabb kemény csapást jelentett a palesztin gazdaság számára. A győztesek most pedig megvalósíthatják azt a politikát, amit még 1989 februárjában a munkapárti Jichák Rabin akkori védelmi miniszter vázolt fel, amikor a Peace Now (békét most) vezetőinek elégedettségét fejezte ki az USA és a PLO közötti folyó párbeszédet illetően. Ezek az értelmetlen megbeszélések azonban semmi más célt nem szolgáltak, minthogy eltereljék a figyelmet az izraeliek erőszakos hadjárataról, melynek célja az Intifáda vérbe folytatása.

Rabin ígéretet tett arra, hogy a palesztinokat „megtörik”, és ezzel úgymond újra terítékre került az izraeli arabisták 40 évvel korábbi jóvondolése, mely szerint a palesztinokat „leverik” és meghalnak vagy „porrá zúzva a társadalom szemétdombjára kerülnek és az arab országok legjobban lecsúszott rétegeit gyarapítják majd.” Másik lehetőségük, hogy az orosz zsidókhöz hasonlóan, akiket egyébként ma már az amerikai előírások megfosztanak a választás szabadságától, elhagyják szülőföldjüket és a területileg kibővült Izraelbe özönlenek, ezzel pedig a Baker-Samír-Perez tervezetnek megfelelően a diplomáciai kérdéseket továbbra is vitásként hagyják meg.

A washingtoni és londoni politikai vezetés gazdasági és társadalmi katasztrófát okozott odahaza, és fogalma sincs arról, hogy ezeket miként oldja meg azon kívül, hogy

katonai erejükre hagyatkoznának. Az üzleti sajtó tanácsát követve országaikat zsoldos államokká tehetik, és egyfajta globális maffiaként „védelmi” szolgáltatásukat eladhatják a gazdagoknak, akiket megvédenek a „harmadik világ fenyegetéseitől”, és cserébe megfelelő fizetséget követelnek. Az Öböl-béli olajtermelőktől kiözönlő gazdagság a jelenleg komoly nehézségekkel küzdő két nyugati ország gazdaságát kell támogatnia. A Németország vezette Európára, majd később Japánra hárul az összeomlott szovjet birodalom legnagyobb részének „latin-amerikanizációja”, amelynek eredményeként valószínűleg a korábbi kommunista bürokrácia fogja irányítani a külföldi mamutvállalatok helyi irodáit. Washington és London a harmadik világ többi részét gazdasági intézkedésekkel, és – amennyiben ez lehetséges – erővel fogja majd irányítani.

A fenti csak néhány azon sötét felhők közül, amelyek csak az Új Világrend retorikájának rózsaszín fátylát fellebbentve válnak láthatóvá.

Jelen fejezet eredetileg a *Journal for Urban and Cultural Studies* folyóiratban jelent meg (2. kötet, 1. szám, 1991). Minden jog fenntartva: Noam Chomsky, 1991.

BENEDETTA PRARIO: MOBIL TV ÉS IPTV. A TELEVÍZIÓZÁS KÉT ÚJ FORMÁJA

(fordította: Boris Eszter)

Az 1990-es évek óta fejlődő konvergenciát a következőképpen szokták jellemezni: „a különböző hálózati platformok képesek lényegében hasonló szolgáltatásokat nyújtani.”, illetve (véleményem szerint meglehetősen helytelenül) „a fogyasztói eszközök, úgymint a telefon, televízió és személyi számítógép fokozatos egyesülése” (Európai Bizottság, 1997. 1. oldal). A konvergencia legfőképpen a telekommunikációt, a médiát és az információtechnológiai szektorokat foglalja magába. E három szektor közti technológiai konvergencia legmagasabb foka az összes lehetséges gazdasági következménnyel egyetemben, megtalálható a digitális televíziózás középpontjában elhelyezkedő multimédiás és interaktív alkalmazásokban. A televízió fejlődését egy, az infokommunikációs technológia többi szektorával történő integráció irányába mutató trend jellemzi, egy mindinkább növekvő és egymással összefüggő keretrendszerben.

A földi szórású televízió piaca Európa-szerte változáson megy keresztül. A legtöbb nyugati országban már bevezették a digitális földi szórású televíziós szolgáltatásokat – az analóg szolgáltatás megszüntetése jelenleg a média elsődleges célja ezekben az országokban. Összefoglalva, szolgáltatói szempontból, a digitális földi televíziószórás, az analóg televízióval szemben, négy különböző lehetőséggel szolgál:

1. A televíziós csatornák megsokszorozódásával egyazon átviteli forrás használata mellett. Ez azt jelenti, hogy például egy 16 különböző analóg televízió műsort közvetíteni képes műhold 80–100 digitális műsor ugyanolyan felbontású átvitelére használható; illetve, hogy egy csatorna földi sugárzáshoz szükséges infrastruktúra hozzávetőlegesen öt vagy hat digitális műsor közvetítésére alkalmas. Ez kettős haszonnal jár: egyrészt az átvitel költsége az ötödére, vagy hatodára csökkenthető; ugyanakkor a fenti szorzó érvényes a végfelhasználók vevőkészülékeire is. Minél több csatornát teszünk hozzáférhetővé, annál több hagyományos műsort lehet kínálni: annak érdekében, hogy ugyanazokat a TV-adásokat bármikor könnyűszerrel meg lehessen tekinteni, lehetőség nyílik azok eltérő időintervallumokban történő közvetítésére (például azáltal, hogy más napokon, illetve időpontokban újra vetítik őket); egy vonzó program élő közvetítésével, kizárólag azon fizető nézők számára, akik látni akarják ("pay per view" azaz megtekintés alapú fizetés).
2. Az audio-, illetve videoátvitel technikai minőségének javításával, mivel a digitalizációval csökken a torzítás mértéke.
3. A televíziókészülék és a telefonvonal összekapcsolásának lehetőségével. Ezáltal a televízió készüléket az internet nyújtotta szolgáltatásokhoz hozzáférést biztosító eszközzé lehet alakítani. Emellett az interaktív szolgáltatásokhoz történő hozzáférés is lehetővé tehető.
4. A televíziózás interaktívvá tételének kivitelezésével.

Az analógról digitális átvitelre történő átváltás legalább két szempontból rendkívül hasznos. Az egyik ezek közül a spektrum felszabadítása és következőképp annak lehetővé tétele, hogy a szabad frekvenciákat újból, de immár más szolgáltatásokra használják. A másik a televíziózás interaktívvá tételének lehetősége, amely az IPTV (internetprotokoll alapú TV) és a Mobil TV egyik legfőbb jellegzetessége is egyben. És éppen a mobil TV, valamint az IPTV jelenti a két vitatémát: A mobil TV segítségével egyenesen a mobiltelefonunkon nyílik lehetőségünk a hagyományos televízió- és interaktív műsorokat megtekinteni; viszont az IPTV lényege azokban az egymással összefüggő technológiákban rejlik, amelyek révén a televízió műsorok szélessávú internetkapcsolaton keresztül válnak megtekinthetővé.

A hagyományos televíziózás által nyújtott passzív tapasztalattal szemben a mobil TV és az IPTV személyes és interaktív élménnyel szolgál. Amellett, hogy segítségükkel bármikor és bárhol hozzáférhetünk a műsorok széles tárházához, speciális rétegműsorokhoz (niche material), és a kapcsolódó háttér-információkhoz, az általuk nyújtott interaktív szolgáltatások is bármikor elérhetőek az előfizető számára. Az interaktivitás a fent említett újdonságok sajátosságaként tekinthető, mivel ezek az új típusú televízió modellek szorosan kapcsolódnak a leginkább interaktív kommunikációs eszközhöz – a telefonhoz.

Eddig még nem készültek a mobil TV-vel és az IPTV-vel kapcsolatos mélyreható tanulmányok, legfőképpen azért, mert még olyannyira új keletűek. Következőképpen ez a feltáró fejezet az esettanulmány módszerével íródott. A viselkedés előrejelzésére hivatott mennyiségi módszertanoktól eltérően, a minőségi kutatási módszer alkalmazása a helyénvaló, annak érdekében, hogy egy sajátos perspektívából szemlélhessünk egy témát.

Mivel Olaszország mobil TV és IPTV piaca a legfejlettebb Európában, ez az ország lesz jelen tanulmány vizsgálati tárgya, amelyhez a szerző elsődleges és másodlagos adatokat gyűjtött. A mobil TV-t és az IPTV szolgáltatásokat nyújtó távközlési szolgáltatókról szóló információkat számos forrásból gyűjtöttem be: ide tartoznak a céges sajtónyilatkozatok és prezentációk; cégek éves jelentései, illetve a piaci és céges fejlesztésekről szóló kutatási eredmények. Lindlof (1995) szerint a dokumentáció lehetővé teszi a kutatók számára a közvetlen megfigyelésekhez rendelkezésre nem álló, folyamatban lévő eljárások tanulmányozását és rekonstruálását. Következőképpen a jelen esettanulmány csupán a tanulmány tárgyát képező jelenség ábrázolására és nem annak kifejtésére hivatott. Az író számos interjút folytatott le azokkal a szolgáltatókkal, akiknek szerepük volt a mobil TV és az IPTV piacra dobásában és kereskedelmi forgalomba hozásában; illetve a fent nevezett szolgáltatások felhasználóival. Az interjúk céljával a vitát alátámasztó közvetlen bizonyítékok nyújtása szolgált.

Fontos azonban megjegyezni, hogy a kiválasztott esettanulmányok nem szándékoznak az általánosítás látszatát kelteni, hanem csupán az új fogyasztási trendek megértésére tesznek kezdetleges kísérletet.

Mobil TV

A technológia hozzávetőlegesen 1995 óta járul hozzá a média személyes felhasználásának gyors növekedéséhez. A személyi videó (PVR) megjelenése, és a (video on demand¹), illetve a műsor kínálat megsokszorozódása lehetővé tette a tévénézők számára, hogy személyre szabják az általuk megnézni kívánt tartalmat. Az interaktivitás (Digitag, 2005) révén a tévénézők közvetlenül a televíziós társaságnak jelezhetik preferenciáikat. Ezen trend

¹ „A VoD (Video on Demand) szolgáltatással igény szerint lehívható videó és hanganyagokat, filmeket, archivált eseményeket, tudunk egy központi adatbankból letölteni, igény szerinti időben.” (forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/Video_on_Demand)

részeként és egyidejűleg a mobil telefónia terjedésével „az otthoni televízió vevőberendezés immár nem korlátozza a megtekintés helyét, hanem kibővül és tartózkodási helytől függetlenül teszi lehetővé a személyre szabott televíziózás élvezetét az egyének számára.” (Digitag, 2005, 5.).

Tehát a mobil televízió lehetővé teszi, hogy a hagyományos televízióadásokat és az interaktív műsorokat közvetlenül a mobiltelefonunkon tekinthessük meg. A „menet közben történő műsorszórás²”, jelentős részét képezi az interaktivitásnak, mivel ez az új TV modell elválaszthatatlan a telefontól. A mobil televíziózás segítségével lehetőségünk nyílik egy tényérnyi eszközön televízió-műsorokat megtekinteni - méghozzá „menet közben”: tömegközlekedési eszközökön, megbeszélésekre várva, avagy munka közben.

A „menet közben” és nem otthon történő televíziózás gondolata nem új keletű. Mint arra már Trefzger (2005) is rávilágított, 1982-ben a Sony bemutatta az első hordozható televíziót, a Watchmant, amely a zenelejátszó partnerével a Sony Walkmannel ellentétben végül nem bizonyult sikeresnek. A Watchman kudarca több tényezőnek tudható be: többek között a méretének (hozzávetőlegesen 20 cm magas és 9 cm széles); a képernyőjének (túl apró) és az akkumulátorának (túl gyenge) (Günthör 2005). Napjainkra viszont úgy tűnik, változott a helyzet. A fogyasztók egyszerre élnek a mobil telefonjuk nyújtotta kommunikációs és multimédiás lehetőségekkel, ideértve a szórakoztatást (streamingelt³ videóadással, zenével és játékokkal), illetve a hír- és információszolgáltatásokat. A mobiltelefonunk számos funkcióval rendelkezik: telefonálhatunk vele, üzeneteket, illetve e-maileket küldhetünk és fogadhatunk, megbeszéléseket és címetek rögzíthetünk, készíthetünk vele fényképeket; zenét és rádiót hallgathatunk rajta; játszhatunk rajta játékokat, sőt rövid videóklipet is megtekinthetünk a kijelzőjén. Mostanra úgy tűnik, a televízió a sor, mivel éppen a telefon és a televízió az, ami nélkül a legtöbb ember el sem tudja képzelni az életét. Mint már számos médiafelhasználással foglalkozó tanulmányból kiderült, a televízió sok ember életének meghatározó részét képezi és így a leggyakrabban használt médiumnak tekinthető (AGF/GfK Fernsehforschung 2005; Censis 2005). A mobiltelefont már nem kizárólag hang és SMS kommunikációra használják, hanem szórakoztatásra és informálódásra is. Emellett TV-adás fogadására is könnyűszerrel alkalmassá tehető, amikor éppen nem otthon, vagy egy nagy átmérőjű TV-képernyő előtt tartózkodunk.

Számos Európa szerte lefolytatott tanulmányból kiderül, hogy a tévénézők jelezték a hordozható készülékeken (Bmco; Nokia; IPDC) történő televíziózás iránti érdeklődésüket. A mobil TV által nyújtott minőség- és a tartalomskála kritikus kérdés a felhasználói elfogadottság szempontjából. Számos európai országban (Németország, Franciaország, Nagy-Britannia, Olaszország és Finnország) lefolytatott, a kipróbálás lehetőségével egybekötött közvéleménykutatás résztvevője jelezte a kutatást levezető távközlési szolgáltatóknak azon elvárását, hogy minden hagyományos televíziózáshoz kapcsolódó tartalmat szeretnének a mobiltelefonjukon is elérni – még akkor is, ha azt eredetileg nem mobiltelefonról történő megtekintésre szánták. A vizsgálatban részt vevő tévénézők nem ismerték a kimondottan mobiltelefonra tervezett tartalmakat és csak a hagyományos TV-csatornákra számítottak. Elvárásaik az alábbiak:

² Broadcasting on the move

³ streaming media: a streamelt multimédia egy streaming szolgáltató által a végfelhasználónak nyújtott adatfolyam. Az elnevezés inkább a továbbítási módszert (adat, pld videó, sugárban adása) jelöli, és lényegében a telekommunikációs hálózatokon keresztül történő média szolgáltatására használják.

- jó kép- és hangminőség
- ár-érték arány
- megfelelő csatornakinálat
- egyetlen készülék hordozása
- egyszerű használat
- elérhető szolgáltatás

Az elemzők úgy vélik, nem teremtene kellő értéket, ha csupán a már létező televíziós csatornákat közvetítenék a mobiltelefonokon – mindemellett ezzel nem könnyítenék meg a mobil TV jövőbeli kezelését sem. Emellett tehát szükség van a mobiltelefon vételi igényeire tervezett televíziós tartalmak kifejlesztésére.

Booz Allen és Hamilton (2005) becslései szerint az emberek leginkább rövid műsorok, például hírek és aktuális ügyek megtekintésére használják TV-készüléként a mobiltelefonjukat. Ennek oka a technikai kötöttségekben (képminőség és akkumulátorerősség) és a fogyasztók tévénézési szokásaiban keresendő. Utóbbiak nagy valószínűséggel csak unaloműzésből használnák a mobil TV-t, például amikor buszra vagy vonatra várnak, illetve amikor menet közben informálódni szeretnének valamiről. Nyilvánvalóan nem fognak egyhuzamban több órát a mobiltelefonjukon televíziózni (Södergard 2003).

Tehát a mobil televíziózás nem korlátozódik a hagyományos televíziózásra. Az emberek valójában igénylik, hogy bárhol és bármikor legyen lehetőségük televíziót nézni. Az élő adás felkínálása mellett, a mobil TV szolgáltatásoknak az igény szerinti videójelátvitel lehetőségét is biztosítaniuk kell.

Összefoglalva: a mobil TV használói a streamingelt tartalom mellett *VoD* szolgáltatásokhoz és *pay per view* szolgáltatásokhoz is hozzáférhetnének. A könnyebb megértés érdekében a következő szakaszban az olaszországi mobil TV szolgáltatásokról olvashatunk.

Mobil tv ellátottság Olaszországban

Az olasz mobil távközlési szolgáltatások térhódítása felülmúlja a nyugat-európai átlagot. A 2004-es év végén még csak 109 vonal jutott 100 lakosra, de a Mobil TV elterjedése révén az előbbi szám 2005-ben már 123.5 vonalra emelkedett. A növekedés mértéke azóta is lényegesen magasabb az európai átlagnál. Az említett növekedés az innovatív szolgáltatásoknak, a több telefonvonalal rendelkező ügyfelek és a szolgáltatók megsokszorozódásának köszönhető. A 2005. év végére az olasz felhasználók 15 százaléka rendelkezett hordozható 3G⁴ készülékkel és három szolgáltató – a 3 Italia, a TIM és a Vodafone) dobott piacra Mobil Tv szolgáltatásokat. A Forrester⁵ a mobil TV iparágát 1,5 milliárd euróra becsüli világszerte. Véleményük szerint Olaszországban 2011 végére 7 millió ügyfél és 3 milliárd eurós forgalom várható. A legnagyobb olasz távközlési szolgáltatók -

⁴ Az International Telecommunications Union (ITU) eképpen határozta meg a 3G (3. Generációs) mobiltelefonokkal szemben támasztott követelményeket: a sávszélesség növekedését, az (multimédiás) alkalmazások bővülését, a 14.4 Mbps letöltési sebességű vonalkapcsolt adatforgalmat. Mindez 2001 táján történt, azóta már 4G telefonokat is fejlesztenek.

⁵ Forrester Research: független technológiai- és piackutató cég, amely azt kutatja, hogy a technológia milyen hatással van a fogyasztókra és az üzleti világra

több TV-társasággal együttműködve, mint például a Mediaset-tel és a RAI-jal-, számos kipróbálási lehetőséggel egybekötött közvéleménykutatást folytattak le. Az eredményekből egyértelműen kiderül, hogy az embereket érdeklik a korábban említett új szolgáltatások.

Olaszország legfőbb mobiltelefon-adatátviteli felülete az UMTS (univerzális mobil távközlési rendszer). Az összes fent említett mobilszolgáltató a videó tartalom három alábbi típusát nyújtja:

1. Élő adások streaming közvetítése (RAI, RAI News 24, CNN, Coming Soon, Cartoon Network.....)
2. Futballmeccsek góljainak, videóhírek, videóklippek, valóságshow-k, pay per view vagy VoD szórása
3. Egyéb tartalmak, például videó MMS, játékok és chat (csevegés)

Felesleges részletesen bemutatni minden egyes szolgáltató, a táblázatban már összefoglalt kínálatát. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a lineáris szolgáltatásokkal (magyarul hagyományos TV programokkal) rendelkező emberek számára is hozzáférhetőek az interaktív szolgáltatások.

Az Olaszországban rendelkezésre álló mobil TV kínálat jelen áttekintéséből egyértelműen kiderül, hogy napjainkban szinte lehetetlen különbséget tenni a két pont közti kommunikáció és a tömegkommunikáció között. Sőt, a fogyasztók a tömegkommunikáció alapjául szolgáló lineáris szolgáltatások igénybevétele mellett az interaktív szolgáltatásokat és a TV-műsorok új fajtáit is használhatják. Ezek a két pont közti kommunikáció nyilvánvaló jelei. Mint azt a „mobil TV” meghatározás is sugallja, ez a lehetőség kétféle kommunikációs lehetőséget takar. Egyrészt a mobil telefónia a két pont közti kommunikáció megtestesülését jelenti; a TV pedig a tömegkommunikáció megtestesülése.

Nem elhanyagolandó továbbá megemlíteni, hogy ugyanazon technológiai eszköz kettős kommunikációt tesz lehetővé: egy aktívát és egy passzívát. A mobil TV felhasználók például eldönthetik, hogy interaktív kapcsolatba lépnek-e a programokkal és szolgáltatásokkal, avagy „csak” a televíziót nézik. Eldönthetik továbbá, hogy akkor óhajtják-e megnézni a műsorokat, amikor kedvük tartja, az elektronikus programválasztó segítségével, illetve megvárják a sugárzás kezdetét.

IPTV

A kibontakozóban lévő szélessávú környezet szinte kikényszeríti az új fejlődési szakaszt a televíziós médium számára. Az internet és a szélessávú infrastruktúra kiterjedése számos emelt szintű funkciót hozott magával, mint például az interaktivitást és a személyre szabottságot (Chan-Olmsted 6k Kang, 2003). Az IPTV az IP technológia elterjedtségének és rugalmasságának növelését jelenti, mivel több kiváló minőségű tartalomhoz kínál hozzáférést, amely sokkalta inkább személyre szabottá és interaktívvá tehető a hagyományosan sugárzott TV-adásoknál. Az IPTV, internet televízió és a TV meghatározásokat gyakran használják az internet szóval felcserélve (Pyramid Research, 2005) – helytelenül, mivel egymástól eltérő végfelhasználói tapasztalatokat nyújtanak és eltérő technikai elvárásokkal bírnak. Jelen elemzés nem kíván foglalkozni a videó interneten keresztüli streamingelésével, sem a PCI⁶-n megtekintett televízióadásokkal. Ehelyett inkább a

⁶ PCI: rövidítés, mely egy számítógép perifériák illesztésére szolgáló sín rendszert takar, melyeket az alaplapra lehet illeszteni. Egyike a ma is használt számítógépes bővítő síneknek.(<http://itszotar.hu>). Segítségével külső hardware eszközöket csatlakoztatunk/illeszthetünk a számítógéphez.

közvetlenül TV-készülékre egy set top box⁷ segítségével továbbított vagy fizetett TV szolgáltatásokra helyezi a hangsúlyt, a vezetékes telekommunikációs hozzáférési hálózatok használatával (ADSL, vagy FTTH⁸ — üvegszál kábel otthonra).

A TV elkövetkezendő irányvételként leggyakrabban az internetet kihasználó interaktív- és emelt szintű TV szolgáltatásokat említik, amelyek segítségével gazdagíthatóak a nézők tévénézés közben szerzett élményei (Chan-Olmsted 6k Ha, 2001). Az emelt szintű TV-szolgáltatások révén ráadásul egy, a hibrid média tartalom által teremtett, új világ nyерhet teret, ami az e-kereskedelmet, információt, játékokat, zenét, filmeket és a hirdetést foglalja magába.

Chan-Olmsted & Kang -ra (2003) hivatkozva, az IPTV-t leginkább egy interaktív, vagy emelt szintű televíziós szolgáltatásként definiálhatjuk, amit vezetékes vonalon, vagy vezeték nélküli szélessávú hálózaton szolgáltatnak.

Az „interaktív televízió” nem pontos meghatározás. Az *interaktivitás*, mint meghatározás, a kommunikáció alanyai közt történő interakció lehetőségét is magában foglalja. Az *interaktivitás* a szó szoros értelmében feltételezi egy, a felhasználó és az információforrás közti visszirányú⁹ csatorna meglétét, ami adatbitek formájában továbbítja a felhasználó választását és reakcióit (input¹⁰). Rendszerint a szimmetrikus és az aszimmetrikus interaktivitást különböztetjük meg: a szimmetrikus interaktív rendszerekben mindkét irányban történik információáramlás, mint például egy videokonferencia és chat közben; az aszimmetrikus interaktív rendszerekben viszont, az információáramlás iránya alapvetően az adótól a vevő felé mutat, mint például az igény szerinti televízió szolgáltatásoknál és adatbanki lekéréseknél. Pagani (2000) meghatározásának megfelelően az interaktív *televízió* megfelel egy interaktív funkciókkal ellátott hagyományos televízióknak, amely kivitelezését a digitalizációs folyamatok, a televíziók közti konvergencia, az internet és egyéb interaktív technológiák teszik lehetővé. Az interaktív, avagy emelt szintű televíziós rendszer használatához a felhasználó számára mindenképp szükséges egy összeköttetést biztosító eszköz (pl.: set top box-ok; belső dekóder a televíziókészülékben) és egy szélessávú rendszer megléte, amely nagyobb adatmennyiség esetén is képes gyors adatátviteli sebességet biztosítani. Mégis melyek az IPTV által közvetített tartalmak? A kérdés megválaszolása érdekében a következő rész az olasz IPTV szolgáltatást hivatott ábrázolni.

IPTV ellátottság Olaszországban

A Pyramid Research (2005) előrejelzése szerint, az IPTV előfizetések száma, amely 2004-ben elérte az 1,3 milliót, a 2010-es évben hozzávetőlegesen 40 millióra emelkedik. A 2005. év végére a szélessávú hozzáférések száma az 5,61 millióra szökött és várhatóan tovább gyarapszik a következő években. A szélessávú szolgáltatásoknak 20 százaléka jutott el a háztartásokba. 2004 végére a két IPTV szolgáltató egyike, a Telecom Italia 2,23 millió, a Fastweb pedig 420 ezer ügyféllel rendelkezett.

Az IPTV várhatóan hihetetlen ütemben fog elterjedni, hiszen ez a szolgáltatás már napjainkban is több mint 100 millió háztartásban elérhető világszerte. Sőt, mi több, a világ

⁷ Set top box, vagy set top unit: olyan eszköz, amely külső jeladó egységgel köti össze a TV-t és a jelet a TV képernyőn megjelenített tartalommal alakítja

⁸ Fiber-to-the-home

⁹ return channel

¹⁰ bemenet

legfőbb távközlési szolgáltatóinak jelentős része is új bevételi lehetőségként tekint az IPTV-re a piacaik számára.

Az IPTV felüleli mind a lineáris műsorterjesztést, (multicasting¹¹), mind pedig a tárolt videót (VoD szolgáltatásokat).

A csatornák legfőbb kategóriáit az alábbiak szerint csoportosíthatjuk:

- egy adott célcsoportnak szánt olcsó műsorok (például kevésbé felkapott sportok vetítése)
- drága műsorok (például új filmek; nagyszabású sportesemények)

Az IPTV túlmutat az egycsatornás szolgáltatáson; a fizetős TV-szolgáltatásokhoz és a több szolgáltatást nyújtó televíziós platform ellátáshoz hasonlóan (Prario, 2005), elő lehet fizetni, a szolgáltatók marketing stratégiáitól függően, különböző IPTV csomagokra.

Az elosztott műsorszolgáltatások (TV műsorok) tekintetében az ellátás lehet:

- előfizetés alap csomagra
- előfizetés prémium csomagra
- pay per view csatornák
- VoD-közeli csatornák

Az alap csatornák legfőbb jellemzője az eltérő célcsoportok igényeit és vágyait kielégítő tematikus szolgáltatás (például zene, sport, gyerekek, kaland és így tovább). Habár ezen csatornák egyike sem a nagy tömegeket célozza meg, összességében mégis széles közönséget vonzanak, ebből kifolyólag jelentősen nő az előfizetői körük.

A prémium csatornák, az alap csatornákkal ellentétben, a leginkább vonzó és sikeres tartalmakra helyezi a hangsúlyt. Ezekben a csatornákon többnyire a nemzetközi közönségek által kedvelt új és népszerű filmeket, illetve sportokat vetítenek.

A prémium csatornák legfőbb műfajait a "PPV" csatornák is nyújtják. Ez a fizetési módszer szorosan összefügg a fogyasztással. A felhasználónak a külön általa igényelt esemény, vagy szolgáltatás után kell fizetnie. A "pay per view" szolgáltatásokat gyakran koncertekkel és színházi eseményekkel is gazdagítják.

Legvégül, a VoD rendszerek annak lehetőségét kínálják a felhasználóknak, hogy egy interaktív televíziórendszer részét képező hálózatról választhassanak ki és tekinthessenek meg videó tartalmakat.

A *pay per view* és a *VoD* az első két szolgáltatás, amelyet elképesztő módon megerősített a digitális technológia bevezetése. Utóbbi tetézi annak a sikeres szolgáltatásnak a hajtóereje, amely lehetővé teszi a sikeres (mozi- és sport-) műsorok fizetössé tételét a nézők számára, akik a fogyasztás mennyiségétől függően fizetnek a műsorokért, amelyeket kedvük szerinti időben vetíthetnek le.

Mindemellett az IPTV felhasználói a még kevésbé fejlett interaktív szolgáltatásokat is fogadhatják.

¹¹A multicast olyan összeköttetési mód az interneten, amely a hagyományostól (unicast) eltérően nem két gép, hanem tetszőleges számú gépből álló csoport tagjai között teremt kapcsolatot. A multicast lehet az egyetlen megoldás olyan esetekben, ahol nagy sávszélességet igénylő adatforgalom zajlik nagyszámú, de hálózati szempontból egymáshoz közel elhelyezkedő gép között. Ilyen esetekben ugyanis a multicast címzésnek megfelelően az adatokat nem kell minden gépnek külön-külön elküldeni, hanem elég csak egyszer a csoportcímre, ami jelentős sávszélesség megtakarítást eredményez a unicast móddal szemben. (<http://www.old.sztaki.hu/services/mbone/konfig.hu.jhtml>)

További szempontok

A televíziós ipar folyamatosan nyit az új szolgáltatások irányába. Jelenleg a hagyományos műsorszolgáltatás áll az immár kiforrott televízió felhasználás középpontjában. Ennek ellenére úgy tűnik, a szolgáltatások sokkal célzottabb és alakíthatóbb kínálata jelentős terjeszkedési lehetőségekkel kecsegtethet. Bizonyos új szolgáltatások az átvitel formájában, a tartalomszolgáltatás, a választás és a fogyasztás szempontjából különböznek a hagyományos televíziózástól. Ezen szolgáltatások használatakor gyakorta nem a televíziós szektorhoz, hanem a távközlési- és információs technológiai szektorhoz kapcsolódó know-how kombinációja szükséges.

Részletesebben kifejtve, ezen iparágak egyesülése bizonyítja a távközlés, a média és az információtechnológia szektorainak konvergálódását. A konvergencia lényegét nem kizárólag az Európai Bizottság (1997) *Zöld könyvében* leírtak jelentik, hanem a szolgáltatások, az üzletelés új módjai és a társadalommal való kapcsolatba lépés egyaránt.

Amint a Mobil TV és az IPTV kapcsán rávilágítottunk, a felhasználók a lineáris szolgáltatásokon felül interaktív szolgáltatásokban is részesülhetnek.

Montrucchio (2002) szerint az interaktív szolgáltatásokat a következőképpen osztályozhatjuk:

- a. emelt szintű műsorszolgáltatás
- b. interaktív műsorszolgáltatás

Minden alternatíva, ami lehetővé teszi a televíziós szolgáltatások multimédiás tartalmakkal történő kiemelését és a data cast¹² szolgáltatásokat, illetve a emelt szintű teletext közvetítését, *emelt szintű műsorszolgáltatásnak*¹³ hívják. Az emelt szintű televíziózás úgy tekinthető, mint egy “emelt szintű szöveges és grafikus műsorszolgáltatás, amelyet konkrét televíziós tartalmakkal kapcsolnak össze, például beágyazva, így meghagyják a választhatóság lehetőségét és a képernyő egy adott részén lehet őket megjeleníteni.” (Bogi, 2002, p. 139). Az emelt szintű műsorszolgáltatás egyik funkciója az Elektronikus Műsorfüzet, amely valós időben¹⁴ szolgáltatja az adással és a heti műsorbontással kapcsolatos információkat, vagy extra híreket közöl azokról a filmekről és eseményekről, amelyeket meg szeretnénk nézni.

Az *emelt szintű műsorszolgáltatással* összevetve, a lineáris programokkal összekapcsolt és nem összekapcsolt *interaktív műsorszolgáltatás* lehetőséget nyújt a felhasználónak, hogy egy visszairányú csatornán keresztül kapcsolatba lépjen a Szolgáltató Központtal. Ekképpen válnak kivitelezhetővé a kétirányú szolgáltatások, mint például az interaktív hirdetés, a telefonos szavazás¹⁵, szerencsejáték fogadások és így tovább. Amennyiben áttekintjük az olasz Mobil TV és IPTV szolgáltatók kínálatát, megtudhatjuk, hogy szolgáltatásaik magukba foglalják az összes fent említett szolgáltatást.

¹² Nem műsor jellegű-, hanem inkább adatszolgáltatás, pld. teletext

¹³ Enhanced broadcasting

¹⁴ real time

¹⁵ televoting

Utószó

Az interaktivitásnak köszönhetően a nézők, amellet, hogy személyre szabott szolgáltatásokhoz is hozzáférhetnek, közvetlenül részt vehetnek azok alakításában és az információ új formáihoz (interaktív hirdetésekhez és közösségi hálózatokhoz) is hozzájuthatnak. Mindezen technológiai fejlemények ellenére fontos felhívnom a figyelmet arra, hogy a csatornákhöz és tartalmakhoz való megnövekedett hozzáférhetőség önmagában nem lenne kielégítő ahhoz, hogy meghatározzuk a televíziózás ezen két formájának a sikerét, illetve bukását. A fogyasztóknak magas színvonalú de könnyen kezelhető eszközökre van szükségük, amelyek lehetővé teszik számukra a rendelkezésre álló tartalmak legjobb kihasználását. A mobil TV és az IPTV segítségével az egyre jobb minőségű tartalmakat egyre lenyűgözőbb kivitelezésben és könnyebb hozzáférhetőséggel lehet nyújtani számukra. Ráadásul a tartalom egyike a Mobil TV és IPTV szolgáltatások legfőbb mozgatórugójának.

Végül, még egy fontos témát szeretnék megemlíteni. A mobil Tv és az IPTV megjelenésével az e-learning¹⁶ és a t-learning¹⁷ új határokat hódít meg. Az Európa legtöbb országában fejlesztés alatt álló interaktív, digitális terjesztésű oktató szolgáltatások lehetővé teszik a felhasználók számára, hogy egy TV csatornához kapcsolódó, illetve attól független útvonalon férhessenek hozzá információkhoz. A digitális műsorterjesztés általi innovatív oktatás még messze nem kiforrott, de az interaktív oktatási szolgáltatások fejlődése, a digitális televíziózás térhódítása és az EU tervei kedveznek ezen új interaktív oktatással foglalkozó szolgáltatásoknak.

¹⁶ internetes oktatás/tanulás

¹⁷ televíziós oktatás/tanulás

IRODALOM

- AGF/GfK Fernsehforschung. (2005). *Entwicklung der Sehdauer von 1992 bis 2004*. Retrieved April 28, 2005, from http://wmv.gfk.de/prodiikte/produkt_pdf/7/entvicklungdersehdaue2004neu.pdf.
- Bass, F. M. (1969). *A new product growth model for consumer durables*. In *Management Sciences* (Vol. 15, no. 5). Evanston: Institute for Operations Research and the Management Sciences.
- Betti, D. (2004). *Mobile IP datacasting: Mobile operators' positioning (Report)*.
- Bmco. (2004). *The bmco project in Berlin on novel, interactive and TV-like services for mobile and portable devices has been completed successfully*. Retrieved from http://www.lmco-berlin.com/docs/bmco_Pressrelease_english_041013.pdf.
- Bogi, D. (2002). *La televisione interattiva*, in *Quetia deficiente della TV*, De Domenico, F., Gavrilu, M., and Preta, A. (eds). Milan: Franco Angeli.
- Boo: Allen & Hamilton (2005). *Mobile TV—Contenuti e modelli di business*. Milan.
- Bullingen, R., & Worter, M. (2000). *Entwicklungsperspektiven. Unternehmensstrategien und Anwerdungsfelder on Mobile* Commerce*. Bad Hon net.
- Censis (2005). *Rapporto annuale 2005*. Roma.
- Chan-Olmsted, S. M., & Ha L. (2001). Enhanced TV as brand extension: TV viewers' perception of enhanced TV features and TV commerce on broadcast networks' Web sites. *International Journal on Media Management*, 3(4), 202-213.
- Chan-Olmsted, S. M., & Kang, J. (2003). The emerging broadband television market in the United States: Assessing the strategic differences between cable television and telephone firms. *Journal of Interactive Advertising*, 4(1).
- Digitag (2005). *Television on a handheld receiver*. Geneva.
- European Commission. (1997). *Green Paper on the convergence of the telecommunications, media and information technology sectors, and the implications for regulations*. Brussels: Author.
- Günthor, F. (2005). *Indie Rohre sehen*. Retrieved from <http://www.guenthoer.de/roehre.htm>
- IPDC (2005). *Frequency management issues for DVB-H and IP Datacast services*. Retrieved from <http://www.-ipdc-forum.org/resources/documents/Keymessagestoregulators.pdf>
- Lindlof, T. R. (1995). *Qualitative communication research methods* (3rd vol.). Thousand Oaks: Sage.
- Mi merucchio, S. (2002). *Dall'era della televisione al flusso della televisione* - interattiva*. In *La tv diventa digitale. Scenari per una difficile transizione*. Fleischner, H. and Solmuviu, B. (eds). Milan: Franco Angeli.
- Pagani, M. (2000). *La TV nell'era digitale. Le nuove frontiere tecnologiche e di marketing della comunicazione televisiva*. Milano: EGEA.
- Prario, B. (2005). *Le trasformazioni dell'impresa televisiva verso l'era digitale*. Bern: Peter Lang.

- Pyramid Research. (2005). *Transforming telcos with IPTV: Business models, pay TV competition, and content challenge*.
- Sodergard, C. (2003). *Mobile television—technology and user experiences*. Report on the Mobile-TV project. Finland: VTT.
- Trekger, J. (2005). *Mobile TV: Launch in Germany—Challenges and implications*. Institut für Rundfunkökonomie an der Universität zu Köln.
- Visiongain (2004). *Mobile TV: Market analysis and forecasts, 2004-2009*.

PEPI LEISTYNA ÉS LORETTA ALPER: KRITIKAI MÉDIAJÁRTASSÁG A XXI. SZÁZADNAK. SZÓRAKOZTATÁS-CSAK KOMOLYAN

(fordította: Boronyák Vivien)

Míg a tőkés társadalom egy politikai és gazdasági folyamatokra, intézményekre és kapcsolatrendszerre épülő, rendszerezett valóságból áll, hívei egyben a kultúra építő jellegű, formáló erejére is támaszkodnak, hogy azáltal alakítsák a különböző jelentéseket, vágyakat, szubjektivitást, vagyis az egyén személyiségét, amely így biztosítani tudja a rendszer logikájának és gyakorlatának fenntartását. Az üzleti alapú vállalkozások komoly tényként kezelik, hogy a kultúra alakítja ki a politikai közvetítőkről alkotott képünket, valamint összekötő kapocsként szolgál a mindennapok harca és a hatalmi struktúrák között.¹ A társadalmat folyamatosan médiaüzenetekkel bombázó posztmodern technológiák korában a magasabb szintű magánérdekek serényen dolgoznak az információk és eszmék előállításának, valamint terjesztési módozatainak monopolizálásán. Céljuk, hogy útjára indítsanak, elfogadtassanak és sokszorosítsanak egy, a saját igényeiknek megfelelő világképet, melyben a haszon mindenek előre valóbb az emberi életnél is.

Bár a tudás termelésének különböző csatornáit, például az iskolát, a hit házát, és a médiát számtalan módon használják kifejezetten a történelem konstruálására vagy a köztudat alakítására, az egyik nevelő erejű közvetítő közeget, a szórakoztató televíziózást azonban érdemes, sőt, szükséges közelebről is megvizsgálni. Bár a médiavezérek és producerek váltig állítják, hogy a televízió szórakoztatni és nem tanítani termett, a tévéműsorok tagadhatatlanul fontos szerepet játszanak abban, hogyan látjuk magunk körül a világot. Ugyanakkor, mivel a televízióra általában csupán, mint a szórakoztatás eszközére tekintünk, hajlamosak vagyunk figyelmen kívül hagyni gondolkodásmódunkra gyakorolt hatását. Épp azért, mert azt gondoljuk, a televízió pusztán szórakozási forrás, elengedhetetlen, hogy komolyan foglalkozunk erejével és ránk gyakorolt hatásával.²

Az Amerikai Egyesült Államok televíziózását elsősorban 5 nagy társaság tartja kézben: a **Time Warner** (amelynek, többek között, a birtokában van, valamint működteti a következő csatornákat: CNN, Turner Classic Movies, HBO, Court TV, TNT, TBS, és a Cartoon Network); a **Disney** (tulajdonában van az ABC, ESPN, Disney Channel, History Channel, A&E, Biography, Military History, Lifetime, E, Style Network, és a Soapnet); a **News Corporation** (tulajdonában van a Fox, National Geographic Channel, Direct TV, FX, és a STAR); a **General Electric** (tulajdonában van az NBC, Telemundo, Bravo, MSNBC, CNBC, Sci Fi, Paxon, USA Network, és a Sundance - amely a CBS-vel közös vállalkozása); valamint a **Viacom** (tulajdonában van a CBS, MTV, Showtime, Comedy Central, BET, TV Land, VH1, CMT, Nick at Nite, Spike TV, és a Nickelodeon). Míg a Szövetségi Kommunikációs Hivatal (Federal Communications Commission); a média törvényes felügyeleti szerve az USA-ban) továbbra is olyan rendeleteket hoz, amelyek lehetővé teszik ezen pénzügyi csoportok, ún. konglomerátumok számára, hogy folytassák a nyilvános hullámsávok monopolizálását (miközben mindazokat a kutatási eredményeket, melyek igazolják ezen tömörülések törvénysértő magatartását az átlagnézők igényeinek figyelmen kívül hagyása miatt), az egyes magánérdekek továbbra is eredményesen használják ezt a médiumot ideológiai és üzleti kívánalmaiknak megfelelő üzenetek szabad terjesztésére. Ez a fejezet erre az általánosan bevett gyakorlatra kíván példát mutatni, miközben azt vizsgálja, hogyan alkotja és határozza meg az üzleti alapokon nyugvó média a munkásosztályt az Egyesült Államokban, még pedig oly módon, hogy azon belül megerősödjének a társadalmi

osztályok, a fajok és a nemek szerinti sztereotípiák, melyek tulajdonképpen megindokolják a kapitalista társadalom osztályrendszerében rejlő méltánytalanságokat.³

Társadalmi osztályozás

Mivel az Egyesült Államokban a társadalmi osztály fogalma tabunak számít, nem is áll rendelkezésünkre olyan fogalmi keret, melyen belül értelmezhetnénk a munkásosztály televíziós ábrázolását. A társadalmi osztály fogalmának meghatározása nem csak azt engedi láttatni, hogy egyes személyek miért foglalják el adott osztálybeli pozíciójukat, hanem egyben arra is lehetőséget nyújt, hogy értelmezzük a televíziós megjelenítéseket, valamint azok szélesebb társadalmi jelentőségét.

A társadalmi osztály, a kapitalista társas kapcsolatok alapvető összetevője, három önálló, de szorosan összekapcsolódó módon értelmezhető. Gazdasági szempontból az osztály az egyén jövedelmére, illetve a felhalmozott vagyon/vagy tőke mennyiségére vonatkozik. Politikailag az osztály az a hatalmi erő, amelyen keresztül az egyén befolyást gyakorol a munkahelyén és a nagyobb társadalomban; ez magában foglalja a társadalmi tőkét is, vagyis azokat az interperszonális kapcsolatokat, amelyek elősegítik a változtatásokat. A kulturális összetevő inkább az egyén ízlésére, tanulmányaira, életstílusára vonatkozik; erre általában csak kulturális tőkeként hivatkozunk. Mivel a gazdasági, politikai és kulturális tényezők állandó mozgásban, változásban vannak, így a fogalom maga sem lehet állandó.

A korai gyarmati idők óta, az Egyesült Államok többnyire az uralkodó, üzleti alapokon nyugvó osztály érdekeire épült, amely egyértelműen hasznot húzott a társadalmi rendszer szerkezeti valóságának régóta fennálló tagadásából. Az amerikai álomba vetett hitt fenntartásának érdekében -- mely álom, ironikus módon eleve, feltételez egy olyan társadalmi rétegződést, amelyben romantikus színben tünteti fel a gazdasági létra aljáról a felsőbb fokokra való kerülést -- ezt a le- és/vagy megtagadást erősíti továbbá a meritokrácia mítoszára hagyatkozó világnézet, amelyben a kemény munka és az állhatatosság, mint a siker alapvető hozzátevői jelennek meg. Ez esetben teljesen figyelmen kívül maradnak a felfelé való mozgást gátló tényezők, úgy is, mint a munka, a munkabér, a gazdagoknak kedvező adótörvények, az olyan közoktatási rendszer, melyet főleg a vagyonadóból finanszíroznak, vagy a nem- és fajbeli megkülönböztetés, csak, hogy egy párat megemlítsünk. Az egyéni erények határain messze túlmenően az osztálykülönbségek és konfliktusok az Egyesült Államokban velejárói egy olyan gazdasági rendszernek, amely nemcsak igazságtalanul diszkriminálja a különböző embercsoportokat, hanem amely a hatalmi erősítőket tulajdonosok, a professzionális-menedzseri osztály és a munkásosztály között osztja fel.

A mai Egyesült Államok egy ipar utáni társadalom, vagyis egy olyan társadalom, amelyben az egyén tőke-előállítás céljából a szolgáltatóiparra, a tudástermelésre, és az információs technológiákra hagyatkozik az ipari termelés helyett; az átlagbér 29%-val kevesebb, mint az iparosodás idején. Az osztályok közötti mozgás minden korábbi időnél nehezebb, kivéve persze, ha ez a mozgás lefelé történik. Ebben a gazdasági pozícióváltásban a középosztály munkásosztállyá válik, amely ennek hatására szegény munkás réteggé alakul, amely szó szerint az utcára kényszerül.⁴

A népszámlálási adatok szerint a szegények és gazdagok közötti szakadék az 1947-ben megkezdett népszámlálási adatok gyűjtése óta most a legszélesebb az USA-ban, Oroszország és Mexikó kivételével még az Egyesült Államokban tapasztalható a vagyon és a jövedelem arányának leegyenetlenebb elosztása az iparosodott világban. Ugyanakkor a Katrina hurrikán utáni gazdasági hangulat közepette, amikor is a szövetségi kormány jogellenes

magatartásának nyomán napvilágra került az országban jelen lévő nyers szegénység, a jelenlegi kormány és a republikánusok által irányított képviselőház és szenátus is, épp karácsony előtt, véghezvitt egy 50 milliárd dollár értékű költségvetési csökkentést, mely az olyan szociális programokat érinti, mint az élelmiszer-bélyeg és a Medicaid közsegélyezési rendszer.⁵

2000 óta 5-6% között mozog a munkanélküliség az Egyesült Államokban; az elmúlt években milliók veszítették el a munkájukat.⁶ Ezek a munkavesztések nem csupán a keményebb gazdasági helyzet miatti elbocsátásokat foglalják magukba, és nem is egyenes következményei a szeptember 11-i támadásoknak; bárhogy is próbálja ezt a konzervatív oldal elhíttetni velünk. A tőke vándoroltatásával és az erőforrások globális kihelyezésével (outsourcing) az amerikai vállalatok továbbra is exportálják mind a fizikai, mind a szellemi munkát olyan országokba, melyek a létminimum alatti béreket fizetnek, és amelyek gondoskodnak arról is, hogy az alkalmazottak ne élvezhessék a szakszervezeti tagság vagy a vállalati erőviszonyokat és érdekeket irányító törvények védelme. Olcsó munkaerő alatt általában 13,5 és 36 centes órabékekről beszélünk; s olcsó a munkaerő akkor is, amikor figyelmen kívül hagyjuk a gyermekek foglalkoztatására és környezetvédelemre vonatkozó törvényeket. A Szövetségi Jegybank (Federal Reserve) megjegyezte, ezek a munkahelyek nem fognak újratereptődni, még az amerikai gazdaság fellendülése estén sem.

A jelenlegi kormány új munkahelyek teremtésével dicsekedett; arról viszont elfelejtette tájékoztatni az amerikai közvéleményt, hogy ezek a túlnyomó részben részmunkaidős, segéd-, és minimálbérű állásokhoz nem jár nyugdíj, szakszervezeti tagság és védelem, vagy egészségügyi ellátás. A részmunkaidős, ideiglenes, vagy alvállalkozói állások jelenleg a teljes munkaerő 30%-át teszik ki, és ez a szám rohamosan nő.

Mivel a nemzeti minimál órabér jelenleg 5,15 dollár (mely bért, egyébként, a befolyásos vállalati lobbisták tartanak életben), egy teljes állásban foglalkoztatott amerikai állampolgárságú személy körülbelül 10 712 dollárt keres egy évben. Kiemelnénk, a nemzeti szegénységi küszöb egy személy esetében 9214 dollár, vagyis az egész országban ellehetetlenedik a megfelelő lakóhelyek és lakhatás fenntartása. „A középső bérsávban egy minimálbéren élő dolgozónak 87 órát kellene dolgoznia minden héten ahhoz, hogy bevételének 30%-ból megengedhessen magának egy kétszobás lakást, amely összeg a szövetségi szabályozás szerint megfizethető lakásnak minősül.” Nem meglepő hát, hogy minden öt hajléktalanból egynek van állása. Fontos megjegyezni, hogy, a népszerű hiedellel ellentétben, a minimálbéren élő dolgozók többsége nem tinédzser korú: 71,4%-uk elmúlt 20 éves. Mindezek ellenére 2005. márciusában a republikánus többségű szenátus ismételten a minimálbér emelése ellen szavazott.

Az átlagjövedelem egyre csökken az Egyesült Államokban; az inflációt is figyelembe véve, a munkavállalók kevesebbet keresnek, mint negyed évszázaddal ezelőtt. A valós jövedelmek az elmúlt 14 év legmeredekebb esését mutatták most. Mindeközben a *Fortune* magazin felmérése szerint a 100 legnagyobb vállalat ügyvezető igazgatójának medián fizetése tavaly 14%-al nőtt és így elérte a 13,2 millió dollárt. A ügyvezető igazgatói átlagfizetés, a *Business Week* felmérése szerint, 7,4 millió dollárra rúgott. Egy átlag alkalmazottnak évi 30722 dolláros fizetés mellett 241 évébe telne ezt az összeget megkeresnie.

Egy ugyanannál a vállalatnál dolgozó ügyvezető igazgató és egy átlagos fizikai munkát végző alkalmazott átlagkereseteinek arány 470 az 1-hez az Egyesült Államokban.

Ami a politikai befolyást illeti, az Egyesült Államokban „a politikai hozzájárulások közel 80%-a népesség kevesebb, mint 1%-tól érkezik.” Így az sem meglepő, hogy a legtöbb közcélú törvényhozás körüli vita az országban a Wall Street és a *Fortune* magazin 500 top vállalatának listáján szereplő intézmények határain belül zajlik le. A leggazdagabb amerikaiak

1%-a az ország vagyonának közel 40%-át tartják a kezükben; a felső 5% több mint 60%-ot. Míg a nemzet medián háztartásának bevétele 44389 dollár, mely 3,8%-os csökkenés 1999-hez képest, a népesség 0,1%-nak átlagjövedelme 3 millió dollár.

A *Forbes Magazine* (2006) szerint immár négy egymás követő évben a gazdagok még gazdagabbak lettek: a nemzet legtehetősebb polgárainak együttes nettó értéke 1,25 trillió dollár. Most először a lista összes tagja milliárdos.

Még az ország jelenlegi adórendszere is úgy épül fel, hogy fenntartsa az osztály hierarchiát. „Az adóhatóság legutóbbi adatai szerint, a 60 000 dollárt kereső emberek 2001-es bevételük nagyobb hányadát fizették be szövetségi jövedelemadóként, társadalombiztosításként, és Medicare ellátásért, mint egy 25 millió dollárt termelő család.”

A nemzet leggazdagabb 10%-ának tulajdonában van a részvények és közösen kezelt alapok mintegy 90%-a. Míg minden második amerikaiból csak egy rendelkezik részvénnyel, a Wall Street globális számai azt sugallják, hogy a piac majd segíti a rászorulókat és az egész országot.⁷ Mindeközben a szegényeket és a gazdagokat, mint a társadalom gazdasági spektrumának két ellentétes oldalán élő csoportot mutatják be, míg a középső részt alapvetően a nagy középosztály foglalja el; a középosztály maga ez romantizált csoport, amely inkább elhomályosítja az osztálykonfliktust.⁸ A hiedelem szerint a gazdagok, a szegények, és a munkás-, illetve középosztályok között nincs párbeszéd, lévén, hogy egy adott személy a hierarchiában elfoglalt helye inkább egyéni törekvések, semmint strukturális erők következménye.⁹

Az országban tulajdonképpen a munkásosztály van többségben. Michael Zweig ezt mondja:

Olybá tűnik, az Egyesült Államok munkavállalóinak körülbelül 62%-a a munkásosztályból kerül ki. Vagyis azok, akik munkába járnak, dolgoznak, majd miután hazamennek, tovább indulnak egy másik munkahelyre, azonban munkájukra nincs befolyásuk. Ezek az emberek végeznek mind fizikai, mind szellemi, valamint elsősorban női munkáknak tartott feladatokat. Így áll össze a munkásosztály többsége. Ez az állapot jellemzőbb a leginkább az ország emberére.

Bár a fent említett állapotok mindennaposak a munkásosztálybeliek többségének életében, az üzleti alapokon nyugvó média megalkotja saját meséit az átlagember mindennapjai életéről. Szükségszerű ezeket a történeteket is göröcső alá venni és feltenni a kérdést: kinek az érdekeit szolgálják az ilyen jellegű ábrázolások?

Osztálytudat a televízió korában

Míg a munkásosztály maga többnyire nem a közbeszéd tárgya, a szórakoztató televíziózásban mégis mindig volt helye. Sőt, mi több, a kezdeti időkben a munkásosztály és a bevándorlók családjai rendszeresen szerepeltek a televízió palettáján az olyan műsorokban is, mint például az *I Remember Mama* (1949-1957), *The Goldbergs* (1949-1955), vagy a *Life with Luigi* (1952-1953), melyekben norvég, zsidó és olasz családok szerepeltek.¹⁰

Ahogy a televízió kereskedelmileg szponzorált médiummá vált, a hirdető is egyre fontosabb szerepet kezdtek el játszani a műsorok megalkotásának folyamatában. Hatásuk messze túlnőtt a képernyős megjelenésnél és részvételük átfordult konkrét gyártó feladatokká, mint például a szövegírás és a tehetséges fellépők kiválasztása is. Hatalmuknak és befolyásuknak köszönhetően a hirdető képesek voltak újra meghatározni az „amerikai álmot” jelentését, mely ezentúl már nem a jobb élet utáni vágyat és annak keresését jelentette, hanem a fogyasztói életstílus követését.

A rádiótól eltérően, ahonnan számos tévéműsor is indult, a televízió keresztlül nagyon jól megfigyelhető a hirdetés-alapú média által elképzelt beolvadási, asszimilációs folyamat. A folyamat a fogyasztási cikkek beszerzését ösztönzi, az etika felhagyására biztat minket, valamint arra ösztökél, hogy minél inkább egy középosztálybeli amerikai családhoz hasonlítsunk. Bambi Haggins kiemeli:

A negyvenes és korai ötvenes évek elején egy nagyon határozott fogyasztói magatartás, elképzelés jelent meg a történetekben. Azt hirdette, hogy amennyiben beszerezzük az adott termékeket, akkor a társadalmi-gazdasági létra egy másik fokára léphetünk. Kiváló példa az etnikai sorozatra a The Goldbergs című sorozat, amely a városi Amerikából indulva a külvárosokba viszi el a nézőt. Ezen utazás során nagyon alapos képet nyerhetünk arról, hogy mivel is kell rendelkezni ahhoz, hogy beteljesítsük a külvárosi amerikai álmot. Még az Amos and Andy [1950-1953] című sorozatban is, amely számos okból kifolyólag eleve problémás, megtaláljuk Sapphire alakját, aki, új étkészlet vásárlás folyamán válhat a magasabb társadalmi és értelmiségi réteg közé.

A producerek és hirdetőik együttműködésük során rájöttek, hogy a termékek összekapcsolása a közép- és felsőosztályok életvitelével mind a nézettségi, mind az eladási adatokat növeli. A munkásosztály életének töredezett képe és a fogyasztói reklám fényes, tiszta világa közötti éles különbség feloldhatatlannak látszik. Mire Az ötvenes évek végére és a hatvanas évek elejére a televízió megszilárdulásával párhuzamosan, a munkásosztály és a bevándorlók családjai fokozatosan eltűntek a képernyőről. Helyettük olyan műsorok kaptak rivaldafényt, amelyek nemcsak kitűnő felületet kínáltak termékek elhelyezésére, hanem egyben meg is fogalmazták az amerikai álmot beteljesítő, egészséges, sikeres középosztálybeli család igényeit; például: *I Married Joan* (1952-1955), *The Adventures of Ozzy and Harriet* (1952-1966), *Make Room for Daddy* (1953-1965), *Father Knows Best* (1954-1960), *Leave it to Beaver* (1957-1963), *Dennis, a komisz* (*Dennis the Menace*) (1959-1963), és a *The Dick Van Dyke Show* (1961-1969).

A munkásosztály eltűnésének oka a köztudatból és a szórakoztató televíziózás világából részben az volt, hogy ezen folyamattal egy időben az országban gazdasági robbanás következett be. A második világháború utáni gazdasági hangulatban sok munkavállaló, főleg a fehér bőrű munkavállalók, jobb életszínvonalat tudtak megengedni maguknak. Ez a munkaszervezésnek és a kollektív bértárgyalásoknak voltak köszönhető, illetve azon kormányprogramoknak is, amelyek biztonsági hálót nyújtottak a dolgozóknak. Volt, azonban, az eltűnésnek egy ideológiai oka is. Az ország a hidegháború felé haladt, beköszöntött a McCarthy-korszak. Ironikus módon pont azok a szakszervezetek váltak valódi veszélyforrássá, amelyek a jobb életkörülmények elérésében voltak hivatottak segíteni a dolgozókat. Az ipar, a technológia, és a gazdasági, valamint társadalmi kapcsolatok bárminemű további demokratizációját ezennel kommunista tettként fogták fel és azonnal elnyomták. Zweig ezt így magyarázza:

Szemtanú lehetünk annak, ahogy a különböző életszínvonalak megjelenítése egyben az osztályi besorolás jelzőjévé is vált, mert a társadalmi osztály régi, a hatalmi erőre épülő fogalmát eltörölték; baloldalinak minősítették. „Á, maga kommunista. Ne beszéljünk úgy az osztályokról. Amiről igazán beszélni szeretnénk, az az, hogy magának sokkal jobban megy, mint eddig bármikor is. Az ország munkásai immár középosztálybeliek...” Még a szakszervezeti vezetők is arról beszéltek, hogyan középosztályosították, pontosabban, nem is ezt tették, hanem jobb életszínvonalhoz jutatták munkásosztálybeli tagjaikat. De ez már egy teljesen másik dolog.

A televízió továbbra is központi szerepet játszik abban, hogy elősegítse és támogassa a középosztály nyitottságát és jóléti állapotát.

Szélről középre

Az ötvenes években a fehér munkásosztály beleolvadt az osztálytalan középmezőnybe, az afrikai amerikaiak és más, fajilag alárendelt csoportok pedig továbbra is kénytelenek voltak eltérni a fehér felsőbbrendűség szörnyű megnyilvánulásait, tetőzve a tőke kizsákmányoló logikájával.¹¹ A nyers valóságot figyelmen kívül hagyva, a televízió fantáziavilágában a színes bőrű szereplők csak, mint boldog szolgálók vagy a szórakoztató személyzet jelenhettek meg, mint például a *Belulah* (1950-1953) vagy a *The Nat „King” Cole Show* (1956-1957) című műsorokban.¹²

Hogy a televízióhoz szélesebb körben is hozzá lehessen jutni, a feketéknek és más kirekesztett csoportoknak meg kellett tanulniuk a tévé szabályai szerint játszani; azaz, hinniük kellett az amerikai álomban.¹³ Míg ez a logika kiszolgálta a televízió kereskedelmi igényeit, egyúttal enyhítette az anyagi és a társadalmi egyenlőség megteremtésére irányuló harcokat, és pusztán beilleszkedési folyamattá szűkítette azokat.

A polgárjogi mozgalmat követő időszakban az afrikai amerikai szereplők is megérkeztek a főműsoridős televízióba; pl. *Sanford and Son* (1972-1977), *Fat Albert and the Cosby Kids* (1972-1980), *Good Times* (1974-1979), *Grady* (1975-196), *What's Happening!!* (1976-1979), vagy a *That's My Momma* (1974-1975). Mindez arra utal, hogy nem volt szükség a javak és a hatalom megosztására, mert a televízióban bőven jut hely mindenkinek. Marlon Higgins (1991) *Color Adjustment* (Színbeállítás) című dokumentumfilmjében kiemelte, hogy a situációs komédiák (sitcom; sorozat) a gettó életet többnyire vidám színben tüntették fel, ahol a kitörési lehetőségek csupán a kezdeményezőkézségen múlt. Azt is megjegyezte, hogy a *Good Times* című sorozat mely mértékben volt képes felkarolni az osztályok kizsákmányolásának ügyét és a rasszizmus kemény valóságát; olyan lehetőség rejlett a sorozatban, amelyet aztán, néhány korai rész átlátszó politikai tartalma miatt, hamar el is tapostak. Ráadásul, az amerikai álom és a meritokrácia szellemében, az utolsó epizódra (hasonlóan sok más sorozathoz¹⁴), a család kiszabadul a gettóból és a középosztálybeli családdá lép elő. Ez, vagyis a feljebb jutás mítosza jellemző történeti szál volt a feketékről szóló sorozatokban ezidőtájt. Ugyanakkor, a sorozatokban egyáltalán nem foglalkoztak a gazdasági nehézségekkel, nem érintették az olyan jellegű problémákat.. A legjobb példa erre a *The Jeffersons* (1975-1985) az önmagát megvalósító emberrel, George Jeffersonnal a főszerepben. A kemény munka és a vállalkozói szellem biztosította George tisztító üzletének sikerét és, ennek következtében, lehetővé tette a családjá számára, hogy „feljebb” lépjen az East Side (New York) felé. Robin Kelly szerint:

George a bizonyíték arra, hogy a feketék is sikeresek, vagyis a polgárjogi mozgalomnak ezennel vége. Ő a bizonyíték rá, hogy nincs szükség pozitív diszkriminációra, mert George egy magát önjerejéből megvalósítani képes ember. Ő a bizonyíték arra, hogy nincs szükség szociális támogatásra, mert ezek az emberek maguk is boldogulnak.

A következő jelenet Jefferson és a szomszédjai között ezt egy az egyben alá is támasztja:

Mrs. Willis: A családod a nulláról kezdte, és nézd, hova jutottatok: a fiad főiskolára megy, a feleséged egy tündér, az üzleted sikeres, és van egy gyönyörű lakásod.

Louise (George felesége): És ezt mind egyedül érted el.

Amikor Mr. Willis (Tom, a fehér bőrű férj) kezét próbál fogni George-val elismerése jeléül, és hogy gratuláljon George-nak a sikeréhez, de ő elutasítja azt, mint ha ezzel azt mondaná, „nem kell a segítséged, és tulajdonképpen senki másé sem.”¹⁵

A *The Cosby Show* (1984-1992) ebből a szempontból is ellentmondásos volt. A sorozat nagyon jelentős nem-sztereotíp képet mutatott be a fekete családról, amellyel sikerült ellensúlyoznia a korábban ábrázolt, túlnyomórészt becsmérlő megjelenítéseket. A situációs komédia azonban ugyanakkor nem tért ki a nyomorban élők és a munkásosztálybeli feketék rideg valóságát. Herman Grays így érvelt: „A *The Cosby Show* továbbra is csak nagyjából erősíti meg az egyfajta középosztálynak nevezhető csoport nyitottságát és az abba belépő, abban felbukkanó faji különbségeket.” Nem elhanyagolható részlet, hogy, bár még mindig népszerű volt, de a műsort a Los Angeles-i zavargások levették a műsorról [ford. megj.: a fehér rendőrök halálra vertek egy fekete fiatait, Rodney King-et, lázongások törtek ki a városba, 53-an meghaltak és csak a hadsereg beavatkozásával lehetett véget vetni LA legnagyobb faji lázadásának].

A befogadás-nyitottság és beérkezés eszméje hatja át az újabb keletű, színes bőrű szereplőket is felvonultató sorozatokat is; pl. *Martin* (1992-1997), *The Hughleys* (1998-2002),¹⁶ *The Bernie Mac Show*, (2001- 2006), *My Wife and Kids* (2001-2005), *All of Us* (2003-2007), és a *That's So Raven* (2003-2007). Bár ezek a műsorok az emberek mindennapjaiba nyújtanak betekintést, a valósággal ellentétben nem beszélnek arról, hogy a fekete munkások 30,4%, míg a latin ajkú lakosság 39,8%-a alacsony jövedelemből él. A fájilag megkülönböztetett és alárendelt családok átlagjövedelme csak 25 700 dollár a fehér családok 45 200 dolláros átlagjövedelmével szemben. A színes bőrű és a latin ajkú lakosság körében a munkanélküliség az évek folyamán továbbra is több mint kétszerese a fehérek közötti értékeknek. Míg a fehér bőrű gyerekek közel 10%-a él szegénységben az Egyesült Államokban, a színes bőrű és latin ajkú gyerekek több mint 30%-nak kell a gazdasági nehézségeket a bőrükön tapasztalniuk. Az ezt a valóságot bemutató műsorok és karakterábrázolások elenyésző számban vannak jelen.

A situációs komédiákban szerepelt már néhány fekete munkásosztálybeli szereplő, például a *Kaliforniába jöttem (Fresh Prince of Bel Air)* (1990-1996) című sorozatban. A Will Smith által életre keltett karakter bajba keveredett a gettóban, így, édesanyját hátrahagyva, gazdag rokonaihoz küldik Bel Airbe. A Cosby utáni világban nincs szükség kormányprogramokra, hogy szociális támogatást vagy pénzügyi segítséget nyújtsanak a rászorulóknak; ott vannak a gazdag fekete családok, akik segítenek a bajba jutott fiataloknak és biztosítják számukra a társadalmi előmenetelükhöz szükséges kellékeket.¹⁷

Vannak azonban olyan sorozatok is, mint például az *Eastside Westside* (1963), *Frank's Place* (1987-1988) vagy a *Roc* (1991-1994), melyek felvállalták a faj és osztálypolitika kuszásait. Talán a téma ellentmondásossága miatt, vagy mert a csatorna nagyon rosszul reklámozta ezeket a műsorokat és nem fektetett elég energiát állandó nézőközönség kialakítására sem, nem tartottak sokáig.

Néhány kiemelkedő (közép- és felső középosztálybeli karaktert megformáló) szereplő kivételével a *Vészhelyzet (ER)* (1994-jelenleg is), a *Különleges ügyosztály (Law & Order)*:

Special Victims Unit) (1991-jelenleg is), vagy a *Grace klinika (Grey's Anatomy)* (2005-jelenleg is) című sorozatokban, az ázsiai amerikaiak még mindig nagymértékben kiszorulnak a főműsoridőben sugárzott programokból, vagy csak kisebb szerepek megformálására számúzik őket. Továbbá, míg a latin ajkú lakosság növekvő befolyása televíziós ábrázolásuk kisebb emelkedéséhez vezetett, lásd a *The Brothers Garcia* (2000-2004), *Ressurrection Blvd.* (2000-2002), és az *American Family* (2002-2004) című sorozatokat, a legtöbb latin-amerikai továbbra is kábelcsatornára vagy spanyol nyelvű hálózatra szorul és túlnyomó részt középosztálybeli szerepben tűnik csak fel.¹⁸ A *Choci and the Man* (1974-1978) című sorozat óta egyedül a *The George Lopez Show* (2002-2007) című sorozatban tűnt fel latin-amerikai munkásosztálybeli karakter.¹⁹ A gettóbéli alakokat ábrázoló szituációs komédiák korával ellentétben, amelyekben a szereplők igyekeztek szabadulni/kitörni a munkásosztályból, George Lopez már maga mögött hagyta régi életét s a sorozat immár a középosztálybeli családi sorozatok kellemes meghittségét sugározza.

A *The George Lopez Show* tökéletesen példázza, hogyan is működik az amerikai álom. A korábban futószalag mellett dolgozó munkást, George-ot gyárigazgatóvá léptetik elő. Hirtelen megszűnnek a problémái. Egy gyönyörű helyen lakik. A családjának sincs más gondja, mint amivel a tipikus amerikai, középosztálybeli családoknak szembe kell nézniük. Az egyetlen dolog, ami a munkásosztályhoz köti, az édesanya és a gyárbeli barátai, akik csak Kapcsolótábla úrnak hívják.²⁰ Megmosolyogtató, hogy a készítők a *Low Rider* [A War nevű együttes száma egy alacsony felüggesztéssel rendelkező, mélygördülő autóra, illetve annak sofőrjére utal; az autóra a nagyon lassú cirkálás a jellemző. Magyarul a kifejezés annyit tesz: „lassan járj,” fordító megj.] című dalt választották főcímenének. A dal a városi latin-amerikai kultúráról szól, nincs kapcsolatban a sorozatbeli karakter között, hiszen George-ra egyáltalán nem jellemző a „lórájdőség”. Sőt mi több, a sorozat inkább elhomályosítja a valóságot, mely szerint az Egyesült Államok latin ajkú lakosságának túlnyomórészt visszaélések sorozata éri: diszkriminációval kell szembenéznük bevándorlaskor, kizsákmányolják munkájukat, munkanélküliség sújtja őket, és áldozatul esnek rasszista megnyilvánulásoknak.²¹

Női osztálytudat

Bár más alulreprezentált csoportokkal ellentétben a nőket soha sem rekesztette ki a társadalom, a televízió mégis nagymértékben figyelmen kívül hagyja azt a gazdasági helyzetet, amellyel sok nő szembesülni kényszerül az Egyesült Államokban. Mindenkit számításba véve a nők, végzettségüktől függetlenül, kevesebbet keresnek, mint a férfiak; ráadásul gyakran még duplaműszakot is kell vállalniuk, hiszen egy személyben keresők és a háztartások fizetés nélküli fenntartói. A nők átlagosan 77 centet kapnak minden a férfiak által megkeresett 1 dollárhoz képest. A férfiak átlagjövedelme az Egyesült Államokban 40 800 dollár, a nők esetében ugyanez 31 200 dollár. A nők körében vezető foglalkozások mindegyike alsó-középosztálybeli és munkásosztály szintű munka. Valamint az alacsony jövedelemmel járó állások többségét is, főleg valamely színes bőrű kisebbséghez tartozó nők töltik be. 2003-ban „a fekete nők 33,9%-nak, a latin-amerikai nők 45,8%-nak volt alacsony a jövedelme.” A televízió nem csak, hogy nem veszi figyelembe ezeket a tényeket, de a munka szinte alig tűnik fel, mint gazdasági szükséglet. Ez egyértelműen megmutatkozik a női szereplőket (gyakran főbb szerepekben) is felvonultató régebbi sorozatokban, lásd *Földre szállt boszorkány (Bewitched)* (1964-1972) és a *The Brady Bunch* (1969-1974) (ahol még Alice, a szobalány is boldog és gondtalan),²² vagy akár az újabb keletű *Jóbarátok (Friends)* (1994-2004) és a *Szex és New York (Sex and the City)* (1998-2004) című sorozatokban.

Az elmúlt három évtizedben az egyedülálló anyák által vezetett háztartások száma nagyjából állandó, közel 80%-on maradt. 24 000 dolláros átlagjövedelemmel számolva az egyedülálló anyák a nemzeti átlagnál (13%) jelentősen magasabb mértékben (28%) élnek szegénységben. Az olyan sorozatokban, mint például *Julia* (1968-1971), *The Partridge Family* (1970-1974), *One Day at a Time* (1975-1984), *Murphy Brown* (1988-1998), *Ally McBeal* (1997-2002), *Amy-nek ítélve (Judging Amy)* (1999-2005), *The Parkers* (1999-2004), *Szívek szállodája (The Gilmore Girls)* (2000-2007), nem tükrözik az egyedülálló édesanyák mindennapjainak valóságát.²³

A szórakoztató televíziózás csupán marokra való munkásosztálybeli női karaktert mutatott a nézőknek. A legtöbben, még az egyedül álló anyák is, középosztályból származó, sikeres munkával rendelkező nők, akiknek a pénz nem mindenekfelett való. Az a néhány sorozat, amelyben pénzügyi gondokkal küszködő nőket ábrázoltak, a társadalmi osztály kérdéseivel közvetetten nem foglalkoztak.²⁴ Ezeknek a nőknek egyszerűen nincs szerencsájük (ld. *Alice* (1976-1985), vagy azért, mert elveszítették a férjüket, vagy mert nagyon rosszul választottak férjet maguknak. Tökéletes példa a *Grace Under Fire* (1993-1998) című sorozat. Grace elvált, két gyermekes anyuka és gyógyulófélben lévő alkoholista. A volt férje, Jimmy, aki szintén alkoholista, nagyon kevés támogatást nyújt a családnak. Míg Grace-nek súlyos gondokkal kell megbirkóznia, a sorozat valójában a nő elszánt törekvését követi, hogy ne kövesse el ugyanazokat a hibákat mint a múltban. Azaz önként vállalja az elé gördülő akadályokat, így túllépni rajtuk, legyőzni őket is az ő felelőssége. Az egyik részben így foglalja össze gyermekeinek:

Én tényleg azt szeretném, hogy egyenlő esélyt kapjatok az életben, már pedig ez csak akkor fog megtörténni, ha nem az egyszerű utat választjátok. Könnyen esik ebbe a csapdába az ember. Olyan párkapcsolatban, vagy éppen munkában találjátok magatokat, amit nem is igazán akartatok, és legközelebb már csak azt veszitek észre, hogy erotikus táncot lejtetek egy pulton kék szemfestékekkel kicicomázva egy csapat traktorkereskedő előtt, akik ráadásul nem is adnak rendes borravalót.

Az egyetlen sorozat, amely a nemet és a fajt igazán egy térbe hozta a *Roseanne* (1988-1997).²⁵ A késő nyolcvanas években sugározták, akkor, amikor a csatornák nézettségi adatai alacsonyok voltak és az ABC hajlandó volt kockázatot vállalni vele. Fontos megemlíteni, hogy ezt a döntést nem azért hozták, hogy a munkásosztály tényszerű valóságát és küzdelmes életet bemutatva demokratizálják a hullámsávokat. Az alacsony nézettségi adatok miatt az üzleti alapokon nyugvó médiavállalkozás csupán kétségbeesve kereste az új és megkapó ötleteket. Ráadásul, ahogy Rhoda Zuk is (1998) rávilágított, a sorozat készítéséért felelős gyártó cég ezúttal nem szakszervezetis munkásokat is alkalmazhatott a műsor elkészítésének bármely fázisában:

Az ilyen jellegű alkalmazás azt mutatja, hogy, az amúgy láthatóan jó szándékú műsort, melyet arra találtak ki, hogy közvetítse egy, a dolgozói szakszervezetek semmibevételével anyagilag hátrányos helyzetbe kerülő nagy csoport érzelmi életét, tulajdonképpen hazugság.

A *Roseanne*, továbbá, a feminizmus visszacsapásának közepén jelent meg, amikor az alapfelfogás szerint a nők már elnyerték egyenlő jogaikat, révbe értek, és nem volt szükségük a feminizmusra a továbbiakban. Valójában, azonban, támadást indítottak minden munkásosztálybeli nő ellen, akiket a családi élet bomlasztóinak bélyegeztek munkavállalásuk miatt.

A sorozat és nyilvánosság előtt megmutatkozó, politikai töltettel bíró személyiségének mérséklésére irányuló nyomás ellenére, Roseanne kitarított amellett, hogy sorozata egy munkásosztálybeli családról szóló feminista sorozat. Andrea Press hozzátette:

A Roseanne az a sorozat, amely a feminizmus alapvető ügyeit tárgyalja: a családon belüli munkamegosztás, a dolgozó nők igénye a jó bölcsődére-óvodára, a munkavállaló nővágya, hogy dolgozhasson. A Roseanne-ben egy olyan dolgozó nő képe jelent meg, aki kitűnő anyának gondolja magát. Sikertült leküzdenie a megtakarítások és az idő hiány támasztotta nehézségeket, és megbirkózott azzal a ténnyel is, hogy gyermekeinek nem tud előnyöket vásárolni.

Barbara Ehrenreich hozzát teszi: „A műsor olykor munkába is elkísérte Roseanne-t, ahol végignéztük, amint összetűzésbe keveredik a főnökeivel. Ez nagyon szokatlan eseménynek számított a televízió képernyőjén, mely akár ötletet is adhatott a nézőknek, ezért hasonló jeleneteket nem is gyakran mutatnak be.”

A *Roseanne* abban is újat hozott, hogy nem használta az apa alakját arra, hogy megerősítse a sztereotípiát, mely szerint a munkásosztálybeli férfi mind csupa pojáca.²⁶

Az osztály bohócái

A középosztályi ideológia megerősítésének érdekében a televízióknak számot kell adnia a munkásosztály azon tagjairól is, akiknek nem sikerült feljebb jutniuk. A tévé azt a mélyen berögzült hiedelmet adja vissza, mely szerint a munkavállalók elégedetlensége okolható előrehaladásuk hiánya miatt. A valóságban a legtöbb amerikainak nem változik az osztályhierarchiában elfoglalt helye, sőt, a társadalmi osztály határai most talán még merevebbek, mint valaha. Stanley Atonowitz így érvel:

Hosszú ideig, úgy hiszem a nyolcvanas évek elejével vagy a hetvenes évek végével bezárólag, a munkásosztály negyedének számára lehetséges volt, hogy eredeti osztályát elhagyva professzionális-menedzseri osztályba lépjen. Ez egyben mítosszá és ideológiává is alakult. A mítosz szerint Amerikában mindenki számára lehetséges a társadalmi mobilizáció. Az ideológia szerint ez mindenki személyes ügye.

A televíziós ábrázolások vagy állandósítják azt a nézetet, mely szerint az arra érdemesek előbb-utóbb célba érnek, vagy megerősítik azokat a sztereotípiákat, melyek szerint a munkások sikertelenségére vannak ítélve olyan alsóbbrendű tulajdonságaik miatt, mint a rossz ízlés, az intelligencia hiánya, reakciós politikai nézetek, az alacsony munkamorál és a működésképtelen családi értékek.²⁷

A populáris kultúrában széles körben terjedő nézet szerint - melynek terjesztésben a televízió is fontos szerepet vállal -, a munkásosztályra állítólag jellemző egyik hiba ízlésükben, életstílusukban, és szabadidős tevékenységeikben rejlik. A bemutatott sztereotip kép egy maszatos kanapén üldögélő semmirekellő/trehány alakokból álló csoportot villant fel, amint sört isznak, lehetőleg címkézetlen barna üvegből vagy dobozból, és közben a tévét bámulják rendületlenül. Látva a szemétkultúra ezen imádatát, nem érezzük úgy, hogy jobb sorsra lennének hivatottak az életben, hiszen úgysem tudnák értékelni azokat. Ezt a sztereotípiát erősíti a *Yes Dear* (2000-2006) sorozat egy epizódjában:

Feleség: Csak egy kis kultúrát akarok csöpögtetni a családomba [nem szeretik a gazpacho levest]. Fogadok, ha Hot Pocket-ba (mikrohullámú sütőben elkészíthető, alapvetően sajttal és hússal töltött fagyasztott leveles tésztából készült táskák)

kanalaztam volna és teleraktam volna Velveeta-val (népszerű, különksomagolású amerikai feldolgozású sajt), most mind a négyen összeverekednétek, hogy ki eheti meg.

A ma szórakoztató televíziójában nem érzékeljük azt, hogy a munkásosztálybeli szereplők gazdaságilag megsarkított emberek lennének; sőt, alacsony túróképességük és szűkös lehetőségeik, hogy elérjék a „magas kultúra értékeit” személyes ízlésük és választásaik fényében tűnnek fel.

Azok a szituációk, amikor a munkásosztálybeli karakterek megpróbálnak továbblépni és keveredni a közép és felsőosztályok tagjaival, általában nevetséges jelenetekhez vezetnek, mivel nagyon ügyetlenül viselkednek az új környezetben, hiszen nincs kulturális tőkájük, melynek segítségével tájékozódhatnának az új körülmények között. A tévé erre külön rájátszik erre, különösen a szituációs komédiákban (pl. a régebbi sorozatok, mint a *Laverne & Shirley* (1976-1983) vagy nem is olyan régi műsorok, mint a *Férjek gyöngye* (*The King of Queens*) (2000-2007):

Jólszituált szomszéd: Nagyon kedves, hogy meghívtak magukhoz. A szomszéd férje: Igen, köszönjük. Ez az Önöké. Scotch, remélem, szereti. Doug felesége: Szereti? Imádja. Ez itt egy nagy whiskey toló fiú.

Doug (csomagfutár): A scotch nagyon jó. Ragaszkodom hozzá, mint a scotch ragasztómhoz. (scotch = whisky és egy ragasztó márka az USA-ban, ford. megj.).²⁸

A munkásosztály személyes átalakítás útján is megpróbálhat beilleszkedni a felsőosztály világába. Számos valóságshow van, amelyek ennek az eljárásnak adóznak.²⁹ Az *I Want to be a Hilton* (2005) nyitó képeiben egy „rosszul öltözött” fiatal nő áll lakókocsiszerű otthona előtt és a következőket mondja a kamerába: „Elcserélném kékgalléros életemet.” Majd a versenyzők kijelentik, hogy a Hilton család, vagyis egy vagyonos szállodatulajdonos család tagjai kívánnak lenni. A multi-milliárdos család női feje egy sor etikett órán és kihívásokkal teli versenyfeladaton keresztül teszti a résztvevőket, hogy az áhított státuszt elnyerhessék.

A *Joe Millionaire* (2003-2004) egy másik kitűnő példája az átalakításos módszernek, melynek során a munkásosztály tagjait felvértezik a szükséges társasági kompetenciákkal és etikett ismeretekkel, hogy vagyonos személynek mutatkozhasanak.

Sok sorozat szól fizikai átváltozásról és társadalmi előbbre jutásról. Azt a felfogást, mely szerint a test tökéletesítése a társadalmi ranglétrán való felemelkedéshez vezet, erősítik az olyan sorozatok, mint a *Hattyú* (*The Swan*) (2004) és a *Rendkívüli átalakítás* (*Extreme Makeover*) (2003-2005). Ezekben a műsorokban az emberek még kés alá is hajlandóak feküdni, hogy megváltoztassák kinézetüket. A mítoszt az *Oprah*-hoz (1986-jelenleg is) hasonló beszélgetős műsorok is életben tartják, mivel műsoridejük nagy részét fordítják vendégeik átalakítására, fodrász, sminkes, és stílustervező szakemberek segítségével. Manapság már nem csak magunkat, hanem most már a házunkat is átalakíthatjuk a *Trading Spaces* (2000-2008), vagy a *Design on Dime* (2003-2006) című műsorokban; esetleg már roncstelepre való, lepukkant verdánkat spannolhatjuk fel a *Cool a verda* (*Pimp My Ride*) (2004-jelenleg is) című valóságshow-ban. Aztán még ott van a *Melegítő* (*Queer Eye for the Straight Guy*) (2003-2008-hamarosan újra indulhat), mely során, kettő az egyben alapon, a test és az otthon is átalakul.³⁰

Ez az ideológiai vonal az MSN TV (korábban Web TV) szolgáltatásba is beküszört (olyan internet szolgáltatás, mely a televízió képernyőjén keresztül nyújt internetezése, elsősorban egyszerű böngészéshez és az email funkciók eléréséhez elegendő kapcsolatot). A *Brawny Academy.com* (2006) a rendetlen férfiakat igyekszik ráncba szedni.³¹

Valójában semmilyen átalakítás sem változtatja meg az egyén társadalomban elfoglalt helyzetét vagy anyagi helyzetét az átalakítás előtti időkhöz képest. Ha azt akarjuk, hogy a társadalmi ranglétrán elfoglalt pozícióban is változás következzen be, a teljes gazdasági rendszert kellene radikálisan megváltoztatni. Az lenne csak az igazán érdekes valóság-show.³²

A társadalmi osztályra jellemző másik gyengítő sztereotípiája szerint a munkásosztálybeli férfiak ne intelligensek. Nyilvánvaló, hogy nem voltak jó tanulók. Gyakran ügyetlenül fejezik ki magukat és sok, amúgy alapvető információegyszerűen csak egyik fülükön be, a másikon ki. A klasszikus példa az, egyébként máig népszerű, szeretnivaló, de egyben nevetséges flótás Ralph Cramde, akit Jackie Gleason alakított a *The Honeymooners* (1955-1956) című sorozatban. Ezt a műsort előzte meg a *Life of Riley* (1945-1950) című sorozat, melyben szintén Gleason játszotta a kétbalkezes apát.³³

A *The Honeymooners*-ben Gleason városi autóbusszofőr, aki utálja a munkáját. Harsány és hetvenkedő ember, aki mindig nevetséges pénzcínálási történetekkel rikkol elő; az igazi vicc az egészben az, hogy mi tudjuk, Gleason-nak nincs sok a fejében. Van egy jóbarátja, Ed Norton a szennyvízcsatorna munkás, aki egy egyszerű, de szeretnivaló, jótét lélek. Egy étkezés alkalmával Ed így szól Ralph-hoz: „Te figyelj, én mondom neked, ha a csatornafedőket pizzából készítenék, a szennyvízcsatorna maga lenne a paradicsom!”

Ezek az osztály-bohócokat idézi fel és alkotja újra a hatvanas években a *Frédi és Béné, a két kőkorszaki szaki* (*The Flintstones*) (1960-1966). Bár a kőkorszakban játszódik, Fred Ralph Cramden egyenesági leszármazottja, Barney pedig egyértelműen Ed Norton fia. Későbbegy sor tökkelütött munkásosztálybeli alak következik, akiknek ostobasága a sorozat poénjának lényege (pl.: *Gillian's Island* (1964-1967), *Welcome Back Kotter* (1975-1979), *Taxi* (1978-1983), *Working Stiffs* (1979), *Cheers* (1982-1993), *Momma's Family* (1983-1990) - ezt egyébként a *The Carol Burnett Show* (1967-1978) egyik jelentékből alkották tovább, *Egy rém rendes család* (*Married with Children*) (1987-1997), *The Simpsons* (1989-jelenleg is), *Dinosaurs* (1991-1994), *The Drew Carey Show* (1995-2004), *Texas királyai* (*King of the Hill*) (1997-2009), *Férjek gyöngye* (*The King of Queens*) (1998-2007), *A nevem Earl* (*My Name is Earl*) (2005-jelenleg is), és a *Lucky Louie* (2006).³⁴

A *The Honeymooners* egyben fontos alaptípusa a nemek közötti egy fajta dinamika ábrázolásának is. Ezekből a férjeből oly mértékben hiányzik a józan ész és a feleségeik oly nyilvánvalóan okosabban náluk, hogy végül a nők hordják a nadrágot, ők az urak a háznál. Ralph neje, Alice meg is követeli a következőket:

Most pedig ide figyelsz rám, Ralph. Nem mész el bowlingozni!

Ralph: De muszaj elmennem, Alice, megígértem a fiúknak!

Alice: A fiúknak? És velem mi a helyzet, Ralph? És a munkáddal? Mi lesz a jövőnkkel?

Vagyis, tulajdonképpen a hagyományos nemi szerepek felcserélődésének vagyunk szemtanúi, amikor ezek a kifizurázott férfiak alapvetően képtelen a családfe szerepét betölteni. Vegyük a következő jelenetet egy nem is olyan régi sorozatból, a *Rodney*-ből (2004-2006):

Rodney: Most játszottam el a fizetésemet, kész.

Rodney felesége, Tina: Azt is elveszítetted? Rodney, de hát nincs pénzünk a szerencsejátékra!

Rodney: Tudom, ezért próbáltam visszaszerezni.

Tina: Rodney, megegyeztünk, hogy a fizetésedből kifizetjük a vagyoadó tartozásunkat.

Rodney: Tina, lenne itt egy problémám.

Tina: Neked nincs semmi bajod. Nekem van: egy idiótához mentem feleségül.

Azonban nem csupán a feleségekről van szó. Egy tipikus munkásosztálybeli háztartásban még a gyerekek is okosabbak az apjuknál. Ez egyértelműen látszik a *The Simpsons*-ban (1989-jelenleg is), az *Egy rém rendes család (Married with Children)* (1987-1997) apa-fiú kapcsolatában, és a *Still Standing*-ben (2002-2006).

Miközben a munkásosztálynak felhánytorgatják, amiért nem tanultak eleget ahhoz, hogy versenyképes tudjon lenni egy globális gazdaságban, még mindig az Egyesült Államoknak van az egyik legképzettebb munkaereje a világon, tekintet nélkül arra, hogy a közoktatási rendszer nagyban társadalmi osztály alapú. Ironikus továbbá az is, hogy az oktatás és tanultság hiányára való hivatkozással az amerikai vállalatok az óriási analfabetizmussal is küzdő harmadik világ országai felé fordulnak olcsó munkaerőért.

Az üzleti alapon irányított televízióban visszatérő az a nézet, mely szerint a munkásosztályt nem érdekli az oktatás, mivel dagonyázik intellektualizmus ellenességében. Nem akarnak olvasni, hacsak nem a sportoldalról, a képregényekről, vagy a pletykarovatról van szó. Aronowitz így elemzi a helyzetet:

Vajon miért kapjuk ezt a képet az anti-intellektuális és buta munkásról, mikor történelmileg a munkásosztály érdeme, hogy ma létezik közoktatás, hiszen az ő szakszervezeteik tömörültek többnyire azok az emberek, akik a közoktatási rendszer megeremtéséért harcoltak. Rekord mennyiségű munkásosztálybeli gyerekek jár ma két és négy éves képzési idejű főiskolákba.

A sztereotípiákat azonban okkal alkalmazzák. Céljuk az, hogy eltereljék a figyelmünket a strukturális tényektől, elsősorban arról, milyen egyenlőtlen mértékben kerülnek szétosztásra a források a közoktatásban, amely eztán hátráltatja az egyének boldogulását az életben. Ennél még elkésőbb az, hogy ezáltal az a tény is homályban marad, mely szerint a munkásosztálybeli szülők nagy hányada igenis törődik gyermekei iskoláztatásával.

A munkásosztályt továbbá apolitikus osztályként tüntetik fel; ez már csak azért is neveléses, mivel elég a munkásosztály történelemben elfoglalt helyére-szerepére és alapvető jogaik és a létminimum iránt folytatott harcára gondolnunk. Ez a feltételezett apátia testesül meg a *Cheers* (1982-1993) egyik, mára már klasszikussá vált jelenetében, amikor Norm és Cliff belebotlik John Kerry szenátorba a bár előtt. Kelly egy esőkabátos férfival beszélget. A férfi (jellegzetes, Boston vagyos Back Bay negyedéből származó figura) elsétál, miután Kelly hüvelykujjával jóváhagyja és megerősíti a kettejük között épp megszületett megállapodást:

Norm (izgatottan): Ó-ÓÓ. Nézd csak. Nézd csak, mi folyik itt.

Cliff: Micsoda?

Norm: Nézd!

Cliff: Nézd, ez a 11-es csatorna film kritikusa.

Norm: Ez a bemondó...a 8-as csatornáról. (Mind a ketten izgatottak lesznek.)

Norm: Akarsz autogramot?

Cliff: Igen, igen, persze!

Norm (Kerrynek): Elnézést...

Kerry: Üdvözltem, uraim. Hogy s mint vannak?

Cliff (idegesen): Nagyon nagy rajongói vagyunk Önnek (kicsit elakad a nyelve, nehezen jönnek a szavak)...kaphatnánk...kaphatnánk egy autogramot?

Kerry: Persze. Itt is van, hadd vegyek elő valamit, amire írhatok. (Cliff és Norm mindketten tollért nyúlnak a zsebükbe - persze, csak a gesztus miatt, mivel mindketten tudják, hogy nincs náluk íróalkalmatosság; ez is hivatásosságuk hiányának jele.)

Cliff: Tudja, nagyon tetszett az...az a riport, amit arról a vonatszerencsétlenségről készített. Tudja, fel kellene, hogy fogadják a 60 perc hírműsorba műsorvezetőnek.

Norm: Pulitzer díjat Önnek.

Kerry: Nem, én John Kerry vagyok, John Kerry szenátor Massachussetts-ből.

Norm: Hoppá, a szenátorunk. Nagyon sajnálom, pajtás, tényleg.

Mindekettlen: Nagyon sajnáljuk, hogy zargattuk, pajtás (elsétálnak és a bár bejáratához vezető lépcsők felé indulna; Kerry az égnek emeli a kezét, mintha azt kérdezné az égtől, mit is küldött rá?)

Cliff (a lépcsőn lefelé): Hé, várj csak. Talán ismeri Gopher szenátort a *The Love Boat* sorozatból!

Norm (mindkét férfit visszafut a lépcsőkön, hogy elérjék Kerry-t): Elnézést...

Amikor a politika iránt valóban érdeklődő szereplők jelennek meg a képernyőn, akkor azok rendre elkötelezett konzervatívok, vakbuzgók, és szűklátókörűek. Alaptípusa ennek a karakternek Archie Bunker az *All in the Family* (1971-1979) című sorozatból. Ehrenreich ezt mondja:

Miközben jót nevtünk a jeleneten, én elkezdtem nagyon kényelmetlenül érezni magamat, mert Archie Bunker bizony oly sok fizikai munkás helyét töltötte a képernyőn. A felső-középosztály és a felsőosztály azonban mindig is szerette azt hinni, hogy ők a felvilágosultak és a munkásosztály az, amelyik csupa tökkelütöttből áll.

Az üzleti alap profit orientált média talán egyik legnagyobb hibáját ennek a lusta, semmihez sem értő, öntelt és a saját élete fejlesztése iránt semmi érdeklődést nem mutató munkásnak az ábrázolásával követte el a munkásosztály ellen. A *Still Standing* (2002-2006) Bill-je, egy vécé-árus, így beszélget a sógornője udvarlójával:

Udvarló: Én tulajdonképpen pszichológus vagyok. Ha pszichiáter akarnék lenni, akkor orvosira kellene járnom és medikusnak lennem, meg ilyenek.

Bill: Aha, pontosan tudom, hogy érzel, haver. Majdnem elvégeztem egy vezetőképző kurzust a munkahelyemen, de három vasárnap is be kellett volna mennem.

Ezeknek a karaktereknek nincs vezetői készségük, állandóan ellenőrizni kell őket. A *Texas királyai (King of the Hill)* (1997-2009) sorozatban is láthattuk, amikor Hank körbevezeti a gazdag befektetőt a városban, a következő párbeszéd hangzik el, miközben elhaladnak egy építkezés mellett, ahol a munkások épp szüneten vannak:

Potenciális vevő: Valami nincs rendben.

Hank: No, igen, ezek a fene szakszervezetek. Gyerünk fiúk, fejezzétek be a kis uzsitokat, aztán irány vissza melózni!

A globalizáció korában, amikor számos állás szűnik meg, outsourcing és off-shoring jellemzi a gazdasági tevékenységeket, a vállalatok kapzsiságuktól megvakultan búnbakot keresnek és meg is találják azt a munkásosztály tagjainak személyében, akik, a vád szerint, nem dolgoznak elég keményen, s mégis a termelékenység 1975 óta magas (165%-on). Sőt mi több, azt is felhánytorgatják nekik, hogy túl sok pénzt követelnek, holott a bérek stagnálnak (115%) és a nyereség az egekben mérhető (758%-os).

A családi értékek vizsgálatokor drámai változást láthatunk végbemenni a boldog, homogén, atomi család mindenütt megjelenő képében a nyolcvanas évek végén, a kilencvenes évek elején. Ez az időszak, melyet gyakran a „Vesztesek Tévénének” is szoktak nevezni, olyan sorozatokat hozott létre, mint az *Egy rém rendes család* (*Married with Children*), *The Simpsons*, *Jerry Springer* (1991-jelenleg is) és a *Beavis és Butthead* (*Beavis and Butthead*) (1993-1997). A sorozatok Ronald Reagan nyolc évének legvégén ütötték fel a fejüket, amikor az ország komoly gazdasági nehézségekkel küzdött. A leépítések, elbocsátások, munkanélküliség és a vállalati kapzsiság helyett azonban, munkásosztálybeli párokat láthatunk, akik a rossz gyerekevelés címpéldányaiként tűntek fel a képernyőn. Bennük testesült meg a társadalom minden gondjának-bajának oka és eredete. Egyértelműen hiányzott belőlük a más sorozatokban megismert középosztálybeli családokra jellemző bölcsesség, fegyelem, és erkölcsi érzék.³⁵

Ezek a családok sok, különböző gyereket nevelnek fel: vagy okosak és tehetségesek, amely tovább erősíti a meritokrácia mítoszát, mely szerint ezek a gyerekeknek kezdeti körülményeik ellenére is sikeresek lesznek; vagy épp, más-más módon és mértékben, de deviánsak, mint például Bart Simpson karaktere.³⁶

A két legnagyobb bajkeverő minden bizonnyal Beavis és Butthead. Ezek a srácok a hülyeséget üdvözik; életik a szexről és az erőszakról szól. A sorozat a fiatalok azon generációját célozza meg, amelyik egy médiával átítatott társadalomban nőtt fel. Olyan világban élnek, melyet a szemétkultúra, az áruk hatalma és az elidegenedés határoz meg és ahol a szülőket elüldözik otthonaikból, hogy munkát találjanak; a tévé lesz a bébiszitter és ez mutat példát is. Doug Kellner megjegyzi, hogy ezekben a fiúkban minden bizonnyal dolgozik valamiféle munkásosztálybeli bosszú is, hiszen csonka családban nőttek fel és egy szétesőben lévő közösségtől származnak, ahol az iskola és a gyorsétermi munka jelentőségét veszítette és ahol a társadalmi mobilitás egyenlő a sivár jövő felé való lecsúszással. A *The Simpsons* és a *Beavis és Butthead* című sorozat azonban a vállalatok által irányított társadalmunk kritikája is egyben. A szereplők tisztában vannak vele, hogy valami nincs rendben. A baj az, hogy a cselekedeteik egyéni, lokalizált lázadások; a válasz környezetük szétrombolásában teljessédk ki. Ennek eredményeképpen ez a viselkedés végül inkább önpusztításhoz vezet, semmint átalakuláshoz.

Osztálytalanul

A vígjátékokon kívül van még egy, még ijesztőbb kép is képernyőn a munkásosztályról, mégpedig a bűnügyi sorozatokban. A műfaj sajátossága, hogy nem alkalmazza a társadalmi

osztályt a bűnügyi viselkedés vizsgálatára, a devianciát többnyire faji vagy kulturális kifejezésekben fogalmazzák meg. Kelly megjegyzi:

A hetvenes-nyolcvanas években a rendőri/bűnügyi sorozatok igen nagy hangsúlyt fektettek a gettó közösségekben való munka bemutatására. Nem csak, hogy ez volt a legveszélyesebb helyszín, de ugyanakkor egybeesett a szegény fekete, vagy egészében véve a fekete bűnözői magatartással. Ennek kialakulását a határozott apa hiánya, vagyis egy fajta matriarchátus magyarázza, mivel az anyák nem képesek kezelni a fiatalokat és kialakul egy bűnelkövetői kultúra. Véleményem szerint ráadásul ez bizonyos mértékben tovább erősíti a fehérek, és tulajdonképpen feketék félelmeit is a tekintetben, hogy a fiatalok, ezen belül is különösen a belső városi közösségekben élő fiatal férfiak veszélyesek. Mindenki gyanús, mindenki megérdemli, hogy börtönbe kerüljön.³⁷

Az ilyen jellegű műsorok legújabb változatai, mint például a *Zsaruk (Cops)* (1989-jelenleg is), *Homicide - Life on the Street* (1993-1999), *NYDP Blue* (1993-2005), *Oz* (1997-2005), *Kemény zsaruk (The Shield)* (2002-2008), vagy a *Dog the Bounty Hunter* (2004-jelenleg is fut), továbbra is fontos ideológia munkát végeznek. Igazolják az egyre növekvő börtönlakosságot, mely eléri rácsok mögé zárt rekordmennyiségű 2,1 millió főt, akiknek több mint 70%-a nem fehérbőrű. Az évente bebörtönzésre kerülők nagy hányada az Egyesült Államokban afrikai amerikai férfi. A fajilag alárendelt nők szintén járványszerűen szapora arányban kerülnek börtönbe. Loic Wacquant azt állítja, „a feketék bebörtönzésének hallatlan emelkedése annak is köszönhető, hogy az elmúlt három évtized folyamán a gettó már nem szolgál a kasztkontroll eszközéül, valamint eltűnt annak a kölcsönviszonyban álló szükségessége is, hogy a (képzetlen) afrikai amerikaiakat alsórendű és fizikailag, társadalmilag, és szimbolikusan is leszűkített léte térbe/ szorítsák.”

Az emberek faj alapján történő megkülönböztetése és kriminalizálása és a televízió ebben elfoglalt szerepe közötti kapcsolatokat boncolgatva Herman Gray megjegyzi:

Azon kísérletek, melyek folytán színes bőrű tekintéllyel bíró szereplők, mint például fekete őrmesterek vagy fekete bírák [a tévésorozatokban] bevonásával próbáltak közvetíteni az üzeneteket sem voltak feltétlenül hatással a berögzült logikára, mely szerint a két különböző jelentéssel bíró fogalom, a feketeség és a bűnözés, együtt jár.³⁸

Ezeket a jeleneteket természetesen bármely, a kapitalizmus okozta rasszizmust vagy szegénységet vizsgáló elemzésen kívül írják meg.

Harminchét millió ember él szegénységben az országban, és ez a szám 2003 óta 1,1 millióval emelkedett. Az amerikai mezőgazdasági minisztérium szerint 25,5 millió él élelmiszerjegyből, hogy elkerülje az éhséget; ez a szám két millióval nőtt 2004 óta. Azaz, 6,8 millió család él szegénységben, míg az ország gyermeklakosságának 17%-a, vagyis közel 12 millió gyerek van kitéve embertelen gazdasági helyzetnek. Egy a hajléktalanok helyzetét elemző intézet tanulmánya szerint körülbelül 3,5 millió hajléktalan ember volt az Egyesült Államokban 2002-ben [s ez a szám évente előreláthatólag 5%-al fog emelkedik], ebből 1,3 millióan (vagyis 39%-uk) gyerekkorúak.

Az Egyesült Államok szegény lakosságának legnagyobb csoportja fehér bőrű. Kiletűkről nagyon keveset tudunk, mert a róluk készült felmérések elenyészőek. Mivel a fehérséget alapvetően a domináns kultúrához kötődik, a szegények és a munkásosztálybeli fehér emberek általában kulturális kirekesztésként vagy a szubkultúra részeként jelennek

meg. Míg a tévé inkább kifigurázza helyzetüket, a karaktert magát nagyon is szívesen használja a nézők szórakoztatására.

A vidéki munkásosztály szinte teljesen láthatatlan a mainstream kultúrában. A tévében csupán kifacsart, komikus ábrázolásokat látunk, melyek, a gettó situációs komédiák esetében, idilli színben tüntetik fel a szegénységet. Az első reprezentációk igazi hegyről lejtött, bugris parasztokként (*hillbilly*) ábrázolták és népszerűsítették a szegényeket az olyan sorozatokban, mint a *Ma & Pa Kettle* (1954) vagy a *The Real McCoys* (1951-1963). Ezeket követte az "idióta situációs komédiák" korszaka, a falusi fajankóval a főszerepben, például a *The Beverly Hillbillies* (1962-1971), az Andy Griffith (1961-1968), a *Gomer Pyle* (1964-1970), a *Green Acres* (1965-1971) és a *Petticoat Junction* (1963-1970) című sorozatokban, ahol a főszereplők egyszerű, ártalmatlan és nevetséges karakterek. Ezeket a sorozatokat követte, például, a *Hee-Haw* (1969-1993), a *Hazárd megye lordjai (The Dukes of Hazard)* (1979-1985), a *Newhart* (1982-1990), az *Enos* (1980-1981), és a *The Dukes* (1983-1984).³⁹

Jeff Foxworthy volt az, aki újjáélesztette a falusi fajankó figuráját és a felvázolta a délvidéki parasztot (redneck) büszkeséggel. A kabaréhakniktól kezdve filmekben át a *Blue Collar Tv* (2004-2006) című kábelműsorig bemutatott délvidéki élet úgy tűnik, nem áll másból, mint NASCAR autóversenyekből és country zenéből. Foxworthy tulajdonképpen sorra vette mindazt, ami egy adott gazdasági pozíció kínál és választott életstílusként mutatta be.

Foxworthy egy kabaréhakni alkalmával: A kifinomult emberek pénzüket részvényt portfólióba fektetik. A délvidéki fajankók a mi pénzünket fektetik emléktáblákba. Igen, a NASCAR legendáiról beszélnek...

A délvidéki paraszt büszke öntudatának felvállalásával a republikánus párt megpróbálja magát a munkásosztály barátjaként feltüntetni és megteremteni politikai befolyását az úgy nevezett piros államokban is (red states: a republikánus pártot támogató államok).

George W. Bush (amint a NASCAR-ról beszél a verseny közben): Ez több mint egy rendezvény. Ez sokak számára egy életforma.

A Republikánus párt nőnemű szervezője a NASCAR-on: Most csinálunk ilyet először. Rájöttünk, hogy ez jó terep az új republikánus szavazók levadászására.

Nehéz lenyelni az ebben megbúvó képmutatást és álságot; persze, nem mintha, a demokraták sokat tettek volna a munkásosztályért mostanában, de a republikánus párt politikai céljai mindig is háborúban állt a munkásosztállyal, a dolgozó szegényekkel, és a munkanélküliekkel.

Amint a gazdasági visszaesés hatásai egyre láthatóbbá válnak, úgy növekszik a fehér szegények fenyegető figurája is, akik aljanépként, lumpenproletárként, fehér mocsokként jelennek meg (*white trash*). Mindezek a típusok, a falusi fajankó, a délvidéki bunkó és a lumpenproletár faji szempontból is kódolt kifejezések, melyekkel a fehérbőrűek genetikai alcsoportjait, a társadalom alját írják le. Jerry Springer műsorában, mely egy szemetesbe dobott televízió képpel kezdődik, a fehér szemét minden válfaja megjelenik: a munka vállalás vágyának hiánya, a szexuális perverzciók, vérfertőzés, és így tovább. Hasonló szellemben készült a *Geraldo* (1987-1998), Geraldo Rivera által vezetett műsor is, amely a romlottságot látványosságként tálalta a nézőknek; a *Newsweek* magazin egyszerűen „szemétre való televíziózásnak” nevezte ezt a televíziózást. Ez abból a szempontból érdekes, mert

többfajú világunkban ez gy olyan fajta látványosság, amely egyenlő lehetőségeket biztosít mindenki számára. A összekötő kapocs a társadalmi osztály. Lisa Henderson így érvel:

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy mindaz a tévés gyakorlatnak nevezett manőver, a szennyes kitergetése, a verekedés, a megcsalás, a középosztály körében is jellemző magatartás, de amikor egy középosztálybeli viselkedik így, pusztán kikészült; míg, ha ezek a munkásosztály tagjaival történnek, főleg a tévében, akkor ők egyszerűen csak ilyenek, szemétre valók.

Egy kis komolysággal és profibb szervezéssel fűszerezve hasonló, a szórakoztatásra koncentrált stratégiát látjuk megjelenni az olyan beszélgetős műsorokban, mint *Sally Jesse Raphael* (1985-2002), *Montel Williams* (1991-2008), *Jenny Jones* (1991-2003), *Ricki Lake* (1993-2004), vagy a *The Maury Povich Show* (1998-jelenleg is). Ezek a műsorok gyakran szerepeltetnek munkásosztálybeli gyerekeket, akik fegyelmezhetetlenné váltak. Népszerű megoldás, hogy a deviáns fiatalokat katonai táborba vagy börtönbe küldik és bevonulásukat látványossággként közvetítik.

A bírósági tárgyalótermi sorozatok szintén szerepet játszanak a munkásosztálybeli csalókról és pojacákról kialakuló nézetben; lásd *Judging Judy* (1996-jelenleg is fut), és *Judge Joe Brown* (1998-jelenleg is).

Per: Médiajártasságet a huszadik századnak

Bár a televízió már régóta használja a munkásosztály ábrázolását a szórakoztatásunkra, a jelenlegi munka feltételek egyáltalán nem nevelésesek. A ma bérből és fizetésből élő emberének egyre hanyatló életszínvonalon kell boldogulnia és állandó munkabizonytalanságban éli. Bármely pillanatban áldozatul eshet a kapzsiságnak and jogellenességnek, elég, ha csak a közelmúlt atrocitásait vesszük sorba az Enronnál, Tyconál, Wal-Martnál és Worldcom-nál, vagy válasszunk egyet az évente rögzített körülbelül 20 000 másik esetből, amikor egy vállalat megszegte a törvényeket. Míg a szakszervezet tagjai ugyanazzal a munkával 30%-al többet keresnek, mint nem szakszervezetis társaik, ráadásul jóval több járulékos szolgáltatás is jár nekik, mint például nyugdíj és egészségügyi biztosítás, a republikánus párt által indított támadások a szervezett munka ellen így is pusztítóanak bizonyultak. 2002-re a bér és fizetésből élők csupán 13,2%-a volt szakszervezeti tag. Ez a szám a foglalkoztatottságot vizsgáló statisztikai hivatal szerint évről évre csökken. Annak ellenére, hogy a szövetségi törvény (a Nemzeti Munkakapcsolatok Rendelet 7. szekciója) kimondja

A munkaadónak joga van önállóan szerveződni, alakítani, csatlakozni és segédkezni a dolgozói szakszervezetekben, továbbá együttesen tárgyalni a munkavállalók által választott képviselőkkel, valamint más tevékenységet végezni az együttes tárgyalások lefolytatásához, közös megállapodás vagy más közös segély, illetve védelem céljából...

Az a szomorú igazság, hogy akik megpróbálnak szervezkedni gyakran súlyos következményekkel kell szembenéznük. A Human Rights Watch emberjogi szervezet felmérése szerint évente 10 és 12 ezer ember közé tehető azok száma, akiket szakszervezeti tevékenységük miatt büntetnek vagy elbocsátanak. Az alacsony keresetűek különösen nagy mértékű megfélemlítéssel kell, hogy szembenézzenek és, ennek eredményeképp sokan kétségbeesve keresnek munkát, és messze távol tartják magukat a szakszervezetektől.

A „bőség mindenkinek” neoliberais ígérétevel szemben mindennél nyilvánvalóbb, a társadalmi osztályok szerkezeti dimenziója ezen gazdasági rendszeren belül továbbra is fennáll. A privatizáció, liberalizáció és a vállalati szerkezet átalakítások egyenes következményeként amerikaiak milliós, de ugyanígy a világ több milliárdnyi lakosságának rosszabbodik a gazdasági helyzete. Az, ahogyan a felsőbb rendű priváttőke sikeresen használta az államot vállalati érdekeinek védelmére, szintén hozzájárul a helyzet rosszabbodásához, és szétrombolja az alulról építkező folyamatok aktivistái, a szervezett munka, és a társadalmi demokráciák által helyi és nemzetközi szinteken kiharcolt jogokat és védelmet.

A média vállalkozások beszűkült és a valóságnak nem megfeleltethető képei elrejtik az amerikai munkaerőpiacra mért csapást, ezért nem hagyhatjuk továbbra is figyelmen kívül, hogyan formálja a munkásosztályt a televízió, illetve a tévére sem tekinthetünk többé pusztán szórakoztató eszközként.⁴⁰

A média megreformálására irányuló mozgalom már nekilátott megismertetni az átlagembereket a tömegkommunikáció politikai gazdaságtanával (vagyis ismereteket nyújt a tulajdonjogról és az ipar irányításáról), valamint kihívást intézett a Szövetségi Kommunikációs Hivatal és a Kongresszus felé annak érdekében, hogy demokratizálják a hullámsávokat és az új technológiákat. Követeli továbbá, hogy tegyék változatosabbá a televíziós karakterábrázolásokat, hogy azok mind a munkavállalás új valóságát, mind pedig a munkásosztály változó arcát tükrözni tudják az Egyesült Államokban.

Mindennemű aktivista mozgalmi erőfeszítés kulcs összetevője a kritikai médiajártasság széles körben történő megteremtése kell, hogy legyen; vagyis egy olyan képességet kell kifejleszteni az emberekben, amely során képesek vagyunk olvasni a társadalom egészét átható tudásba beágyazódott értékeket és hiedelmeket, hogy megvédhessük magunkat a propagandától és részt vállaljunk megsemmisítésében.

A médiajártasság egyik kritikai modellje elsődlegesen azokkal a különböző elméletekkel és gyakorlatokkal foglalkozik, amelyek arra ösztönzik az embereket, hogy megértsék az ideológia, hatalom, jelentés, és identitás közötti szorosan összefüggő kapcsolatokat, melyekre a kultúra építkezik. Ez a fajta műveltség magában foglalja a kultúra, mint pedagógia hatalom értelmezését is. Ebben az értelemben a hallás utáni és vizuális jelzőrendszerek sokszertűsége, melyekkel az ember nap mint nap találkozik a beszélt nyelven, a televízión, a hirdetésekben, a rádión, a nyomtatott sajtón, a zenén, a filmen, és számos más forráson keresztül, ideológiai és formáló erőként is hatnak egyben, s nem pusztán a kifejezés eszközei vagy a valóság tükröképei. Ezek a csatornák közvetítik azokat az értékeket és hiedelmeket, melyek közreműködnek abban, az egyének hogyan látják, értelmezik az őket körülvevő dolgokat, és hogyan cselekszenek az emberek szocializált és politikai lényként.

A kritikai médiajártasság egyrészt arra ösztönöz minket, hogy a kultúráról politikailag is véleményt formáljunk, másrészt arra is, hogy a politikáról is elmélkedjünk kulturálisán. A politikai tudat és tett nem egy vákuumban zajlik le. Amint a fejezet bevezetőjében is felvázoltuk, az elnyomás nemcsak politikai és gazdasági folyamatokra és kapcsolatokra épülő rendszerezett valóságból áll, hanem olyan szimbolikus rendszereken is nyugszik, amelyek formálják a különböző jelentéseket, identitásokat, vágyakat, és alanyiságot, mely biztosíthatja az Antonio Gramsci által csak a „józanész” hegemoniájának keresztelt rendszer fenntartását.

A társadalmi valóság demisztifikálásához elméletre és tettekre egyaránt szükség van. Az *elmélet* ebben az értelemben azt takarja, az emberek hogyan értelmezik, kritizálják, és vonnak le általános következtetéseket arról, hogy vajon a társadalmi világ miért forogtatja úgy a gazdasági, kulturális, politikai, és intézményi hálókat, ahogy. E szerint a meghatározás szerint az elmélet az a képesség, melynek segítségével értelmezzük a mindennapok összes szintjét;

vagyis, hogy megértsük és értelmezzük miért és hogyan mennek végbe a dolgok az emberek életében ahelyett, hogy arra koncentráljunk, mi történik és arra hogyan reagálunk eredményesen. Bármilyen politikai projekt szerves része is legyen, az elméletalkotás folyamata állandó kihívást támaszt az elé, hogy alternatív politikai tereket, identitásokat, valamint igazságosabb és méltányosabb gazdasági, társadalmi, és kulturális kapcsolatokat képzeljünk el és valósítsunk meg. Az elméletgyártás tudatosságra ébreszt, koalíciók kiépítését segíti elő, ösztönzi az ellenállást és az aktivizmust, valamint a szerkezeti változást.

Ilyen demokráciaellenes időkben nem meglepő, hogy a kritikai médiajártasságot gyakran ellenzik. Azáltal, hogy az emberek, különösen a diákok figyelmét gyakran elterelik arról, hogy a történelmi és a mában is létező társadalmi képződményeket kritikusan olvassák, figyeljék, főleg azokban az esetekben, amikor ezek tartósítják a hatalmi visszaéléseket, az olvasók maguk is kizsákmányolt munkaerővé válnak és újratermelik az elnyomó társadalmi gyakorlatokat, akár tudatában vannak ennek, akár nem.

A kritikai médiajártasság ezzel ellentétben egy olyan demokratikus kezdeményezésben gyökerezik, amely új elméleteket és a kritika, az ellenállás, és az esélyek nyelvezeteit hangsúlyozza, melyek képesek felölelni azokat az elnyomó társadalmi gyakorlatokat, amelyek fenntartják a de facto társadalmi törvényt az Egyesült Államokban. Ezek az új teóriák és nyelvezetek megteremtik a szükséges analitikus lépcsőfokokat egy valóban demokratikus folyamat megteremtésére, amelyet aztán jobban meg tudunk feleltetni azoknak társadalompolitikai tényeknek, amelyek alakítják életünket és, amennyiben szükséges, átformálják szokásainkat.

A fejezetben tárgyaltak szerint bármely, a tudatosság felébresztésére és a gazdasági, társadalmi, és technológiai kapcsolatok demokratizálására irányuló mozgalomnak tükröznie kell a munkásosztály különböző érdekeit és tapasztalatait. A gazdasági igazságosságért, valamint a faji és társadalmi egyenlőségért folytatott harcban, a televízió, megszilárdult múltjára való tekintet nélkül, fontos szerepet játszhat.

¹ Gyarmatellenes aktivisták már régen felismerték az anyagi helyzet, a politika és a kultúra összefonódását, valamint azt, hogy az alárendeltség, az ellen- és szembenállás mind fizikai, mind pedig jelképes szinten megvalósul.

² Fontos vizsgálni azt is, hogyan határozza meg a hírmédia és Hollywood a munkásosztályt (az az osztálycsoport, amely anyagi vagy vezetői felelősséggel nem rendelkezik, és munkaköre nem igényel magas szintű képzettséget, ford. megj.)

³ Ez a folyamat sokkal bonyolultabb annál, mint sem hogy néhány médiamogul és vállalati vezető egy tanácssteremben összeülve döntéseket hozzon; mondani sem kell, persze, hogy ez sokszor megesik. Rupert Murdoch (többek között a WallStreet Journal, a Times és a Sun tulajdonosa, ford.megj.) például nagyon egyértelmű politikai célokkal rendelkezik, mely célok nyilvánvalóan meg is jelennek a FOX csatorna által sugárzott adásokban. Ugyan ez jellemző az úgynevezett liberális média egészére, amely valójában szintén a sugárzási sávok monopolizálását és a vállalati gondolkodásmód terjesztését szorgalmazza. Összeesküvésről szó sincs, ezek az emberek csupán saját érdekeiket védik. S miközben a nagy döntéseket a nagyobb hatalmi befolyással rendelkező személyek hozzák, az íróknak és a producereknek nincs igazán szükségük a nagy testvérre, hogy felügyelje a munkájukat. Többnyire már tökéletesen tisztában vannak vele, mi a helyes és mi nem. Az írók és producerek ugyanakkor talán nem ismerik fel, hogy tulajdonképpen elnyomó ideológiákat termelnek újra és újra. Ők maguk is a műsorok termékei, humorérzékük, például, egy elfogadott szöveggörnyezetben belül jön csak létre és a társadalmi intézményesült rendszerén keresztül kerül bemutatásra; azaz ezáltal máris bekerültek abba a bizonyos ideologikus térbe, ahol már tudják, mitől nevetnek vagy sírnak a nézők. Végül, akár tudatában vannak, akár sem, központi szerepet játszanak a megkülönböztető képek és társadalmi gyakorlat újratermelésében.

⁴ Fontos megjegyeznünk, hogy a társadalmi osztály rétegződése itt az életszínvonalra és nem az osztályra, mint hatalmi csoportra vonatkozik.

⁵ 45,8 millió amerikaiának nincs egészségügyi biztosítása, ebből 9,2 millió gyermekkorú. „5-ből 1 teljes állású alkalmazott nem rendelkezik egészségügyi biztosítással; a félállásúak között ez az arány 4 az egyhez.” 2004-ben 5 millióval kevesebb állással járt egészségügyi ellátás, mint 2001-ben. Ezek a statisztikai adatok különösen érdekesek, ha figyelembe vesszük, hogy a 10 vezető egészségügyi biztosító felsővezetőinek átlagfizetése, nem számítva nem lehívott részvényopciókat, 11,7 millió dollár évente.

⁶ Fontos megjegyezni, hogy a népszámlálás nem veszi figyelembe a hosszú ideje állástalan polgárokat és a hajléktalanokat.

⁷ A republikánusok természetesen dolgoznak azon, hogy eltüntessék a tőkenövekmény adót, hogy így learathassák a részvény portfóliójukból és más befektetéseikből befolyó összes hasznot.

⁸ Az igazán gazdagok, amellet, hogy pazar életmódjukkal gyakran megjelennek a szórakoztató televízióban vagy vagyunk és befolyásuk a Forbes magazin jelentésének részeivé teszik őket, tulajdonképpen láthatatlanok maradnak. Michael Parenti rámutatott, hogy a népesség 1%-a a jövedelemeloszlási jelentésekben nem is kerül feltüntetésre, mivel az amerikai Népszámlálási Iroda felmérései nem jutnak el a leggazdagabb amerikaiakhoz, például Bill Gates-hez, akinek értéke 53 milliárd dollár, vagy Warren Buffet-hez, aki közel 46 milliárd vagyont gyűjtött össze.

⁹ A feljebbjutás legeredményesebb módja a jól ismert mód: öröklés útján. A republikánusok szorgalmasan ügyködnek azon, hogy eltöröltessék az öröklési adókat, melyeket ők következetesen „haláladónak” neveznek. A célzott nyelvhasználatlal szembeszállva a törvényeket megtartását igyekezők egyszerűen csak „Paris Hilton adónak” hívják ezt az adónemet.

¹⁰ Bár a *Marty* (1953) nem egy rendszeresen jelentkező sorozat volt, az egy városi környezetben élő hentes mindennapjai bemutató történet érdekes betekintést nyújtott a munkásosztályról.

¹¹ Míg a rasszizmus nem vonható bele a kapitalizmus gazdasági alapjába, mindenképpen meg kell vizsgálnunk, milyen módokon alkalmazták mégis a különböző társadalmi csoportok kihasználására a kapitalista társas kapcsolatokon belül.

¹² Klasszikus példa erre Rochester karaktere a *The Jack Benny Program* (1951-1965) című sorozatban. Megjegyzendő, hogy a *The Nat „King” Cole Show*-nak komoly rasszista szponzorációval kellett szembenéznie, s ez végül a sorozat korai halálához is vezetett.

¹³ Ez látható az olyan sorozatokban, mint a *Julia* (1968-1971) vagy az *I Spy* (1965-1968), melyek főszereplője a fiatal Bing Cosby.

¹⁴ Fred és Lionel a gettó maguk mögött hagyva Arizona államba költöznek, majd 1977-ben elkészül a *Sanford and Son* egy spin-off sorozata *The Sanford Arms* címmel. (A spin-off egy olyan sorozat, amely egy, már létező sorozat egy elemére, szereplőjére épül, többnyire, miután az már elhagyta az eredeti sorozatot, és ugyanabban a kitalált világban játszódik vagy a sorozat véget ért, illetve ilyenek még a franchise rendszerben készülő sorozatok is; a ford. megj.) A történet szerint a régi szállásadóhelyet és virágzó szállodává alakítják. Archie Bunker is elköltözik a munkásosztály lakta környékről és nyit egy bárt. A *What's Happening!!* című sorozat állandó szereplői vagy maguk mögött hagyják a gettót, vagy azon belül „kerülnek középsztrálybeli státuszba.

¹⁵ Kelly hozzáteszi: „A feljebbjutás egy másik példája arra utal, hogy a fekete fiataloknak fehérek közreműködésére van szükség, akik fölüeny nevelői készségükkel és a rendelkezésükre álló források segítségével tulajdonképpen kiemelik a fekete fiatalokat a gettóból. A *Diff'rent Strokes* (1976-1986) című sorozat klasszikus példa erre.” Kelly további példaként a *The White Shadow* (1978-1981) című műsort említi meg.

¹⁶ A szokásos formátumnak megfelelően, a család a belvárosból a külvárosba költözik.

¹⁷ A *704 Hauser Street* (1994) egy afrikai amerikai munkásosztálybeli karaktereket felvonulatot sorozat. A szereplők Archie Bunker régi házában laknak Queens-ben, New Yorkban. Míg a két szülő tipikus „munkásosztálybeli, kékgalléros liberálisokként” jelenik meg, a fiuk nagyon konzervatív, akinek egy környékbeli zsidó lány tetszik. Bár Norman Lear producer talán ezzel próbálta kompenzálni azt, hogy a kezdetben munkásosztálybeli tuskóként ábrázolt Archie Bunker karakterrel beszakultatta a munkásosztályt, a sorozat csupán hat epizódot élt meg. 1996-ban Bill Cosby útjára indította és társproducerként tevékenykedett a *Cosby* című sorozatban. A rövid-életű szituációs komédia egy nyugdíjas férfiről szól, aki, miután elvesztette az állását, munkakeresésbe fog. Az epizódok többsége azzal foglalkozik, hogy a férfi hogyan-mivel kergeti az örületbe a feleségét. A sorozat különlegességét az adja, hogy egy angol műsorra, a *One Foot int he Grave* (1990-2001) című sorozatra épül, amely maga komoly politikai kritikát kapott. Cosby ezzel ellentétben könnyedebbé tette a sorozat humorát és ezáltal a sorozat tartalmát is. A *The PJs* (1999-2001) című, Eddie Murphy által létrehozott animációs sorozat betekintést engedett egy lakóház és egy házfelügyelő mindennapjaiba. A hangslly inkább a szórakoztató kalandokon volt, semmint a hasonló lakóházak kialakulása felett gyakorolt nyílt kritika. A *The Tracy Morgan Show* (2003) egy aprócska brooklyn-i lakásban élő afrikai amerikai család életét követte nyomon. Míg Tracy autószerelőként próbált boldogulni, a sorozat maga, annak rövid sugárzása alatt, a főszereplő azon álmát próbálta megvalósítani, hogy üzletét bővíthesse. A *Mindenki utálja Christ!* (*Everybody Hates Chris*) (2005-jelenleg is) New York Brooklyn negyedében játszódik a nyolcvanas évek elején. Christ egy főleg fehérek által látogatott iskolába küldik. Míg a sorozatban rejlő lehetőségek megengednék, hogy a valóság is teret kapjon, az epizódok inkább a felnőtté válás folyamatáról szólnak.

¹⁸ Latin-amerikaiak a következő sorozatokban jelentek meg - teljes értékű szereplőként: *Norm* (1999-2001), *Walker, a Texasi kopó* (*Walker, Texas Ranger*) (1993-2001), *Gideon's Crossing* (2000-2001), *Harmadik műszak* (*Third Watch*) (1999-2005), *Nash Bridges - Trikkös hekus* (*Nash Bridges*) (1996-2001), *That 70s Show* (1998-2006); - másodrangú karakterként a *Vészhelyzet* (*ER*) (1994-jelenleg is fut), *JAG - Becsületbeli ügyek* (*JAG*) (1995-2001), *Felicity* (1998-2002), és a *Családjogi esetek* (*Family Law*) (1999-2002).

¹⁹ A *CHIPS* (1977-1983) című sorozatban, ugyanakkor, szerepelt Erik Estrada Frank „Ponch” Ponchello rendőrtiszt szerepében.

²⁰ Ebben a felborult térben, a főszereplő apja hiányzik; feltételezhetően elhagyta a családját.

²¹ Nincs olyan műsor, amely a fogyatékkal élő emberek életével, lehetőségeivel foglalkozna. A fogyatékoság pedig szintén osztályügy, mivel a fogyatékosok két harmada munkanélküli. Az idők anyagi megélhetésének feltételeit szintén mellőzi az üzleti alapokon nyugvó média. Többnyire gyógyszerhirdetéseken, sikeres nyugdíjtörténeteket bemutató reklámszpotokban, vagy olyan műsorokban szerepeltetik őket, ahol a pénz nem játszik szerepet, például az *Öreglányok* (*The Golden Girls*) (1985-1992).

²² Az összes cselédnő/házvezetőnő/szolgálólány elégedett, különösebben komoly gondok nélküli szereplőként tűnik fel a televízióban. Gyakran olyan hatalommal, befolyással is bírnak, hogy még főnökük cselekedeteit is megkérdőjelezzik. Lásd, *Beulah, Hazel* (1961-1966), Mr. French az *A Family Affair* (1966-1971), Florence a *The Jeffersons*, Bentley és Florida a *Maude*, Geoffrey a *Kaliforniából jöttem* (*The Fresh Prince of Bel Air*), és Paul Hogan a *Joe Millionaire* című sorozatokban. Nem látjuk őket olyan jelentekben, ahol vécut pucolnának vagy esetleg bántalmaznák őket.

- ²³ Bár a mostani fejezetben tárgyaltakba már nem fér bele, de fontos, hogy a munkásosztálybeli nő sztereotípiáját úgyis értelmezzük, mint egy lepukkant, értéktelen, rossz hírű nő, kifejezetten a „fettett szöke” típus. Érdemes lenne tanulmányozni a *The Anna Nicole Smith Show* (2002-2003) című sorozatot. Ebben egy Texas államból származó nő felemelkedését követhetjük nyomon. Az apa elhagyta a családot, a lányt az anyja és a nagynénje nevelte fel. Egzotikus táncosból vált milliárdossá. Kérdés, vajon ő mivel járult hozzá új társadalmi osztályának képzéhez. Ellenpélda is van, persze; a *Hilton a farmon (The Simple Life)* (2002-2003) című sorozat Paris Hilton főszereplésével mindenkitől gúnyt űz.
- ²⁴ Az *As Told by Ginger* (2000-2004) című rajzfilm érdekes betekintést engedett egy, öt egyedül nevelő anyukájával élő, munkásosztálybeli lány életébe. Ginger anyukája ápolónő, aki a történet szerint éppen sztrájkon van és saját tisztító üzletét vezeti. A műsor cseppet sem nevezhető radikálisnak, története mégis túllép a megszokott televíziós tartalomra.
- ²⁵ A *Maude* (1972-1978) című sorozat rengeteg feminista kritikával szolgált, bár a kritika forrása egy felső középosztálybeli fehér nő volt, aki házvezetőnőt is tartott.
- ²⁶ Míg a *Roseanne* frissítőként hatott a tévés palettán, a sorozat inkább arra szolgált, hogy meg hozza a megérdemelt elismerést a munkásosztálybeli anyukáknak meg hozza. Kevésbé szólt arról, minek kellene megváltoznia ahhoz, hogy a vagyon és a hatalom demokratizálódjon az országban. Mikor Ehrenreich-et megkérdeztem erről a kritikái megjegyzéséről a sorozat kapcsán, mosolyogva a következőket mondta: „Ez kapitalista média, a támogatók, reklámozók tartják fenn. Ha ilyen jellegű műsorokat akar, azokat magának kell elkészítenie.”
- ²⁷ A reklámok is ezeken a sztereotípiákon nyugszanak. A stratégia szerint humor segítségével keltenek félelmet a nézőkben azzal, hogy megmutatják, mitől kellene óvakodniuk.
- ²⁸ Érdekes, hogy ezek a sorozatok milyen sok esetben alpból feltételezik az osztály beolvadását adott környékeken. És, ellentétben néhány korai műsor kopár berendezésével, ma a munkásosztály családjai nagyon kényelmes otthonokban laknak, amelyek rendelkeznek a jómódiú élethez köthető minden modern kényelmi funkcióval.
- ²⁹ A *Survivor* (2000-jelenleg is) című sorozat rengeteg figyelmet kapott Susan Hawk, egy közép-nyugati kamionsofőr miatt, kinek akcentusa és viselkedésmódja megtestesítette a lepukkant, idegesítő, levakarhatatlan munkásosztálybeli szereplőt.
- ³⁰ A kilencvenes évek elejétől kezdődően a televízió óvatosan kezdte megnyitni kapuit a meleg és leszbikus szereplők előtt. Lásd *Való világ (The Real World)* (1992-jelenleg is), *Ellen* (1994-1998), vagy épp *Ellen DeGeneres új talkshow-ja* (2003), *Vészhelyzet (ER)* (1994-jelenleg is), *Kerge város (Spin City)* (1996-2002), *The View* (1997-jelenleg is), *Will és Grace (Will & Grace)* (1998-2006), *Fiúk a klubból (Queer as Folk)* (2000-2005), *Survivor - A túlélő show (Survivor)* (2000-jelenleg is), *Sírhant művek (Six Feet Under)* (2001-2005), *The Amazing Race* (2001-jelenleg is), *The L-Word* (2004-jelenleg is) és sok más szappanopera. A másság megjelenítése főműsoridőben, más hasonló háttérbe szorult csoportokhoz hasonlóan, részben a változó társadalmi feltételeknek köszönhető; a csatornáknak ezen kívül apróbb változásokkal színesíteniük kell meglévő repertoárjukat, mindezt, azonban, a munkásosztály, a nemiségükben eltérő, és más nonkonformista egyének kizárása mellett.
- ³¹ Az *Anyacsavar (Wife Swap)* (2004-jelenleg is) és a hozzá hasonló valóságshow-k is ezt a szerepet töltik be a piacon.
- ³² Bár az olyan valóságshow-k, mint az *American Chopper* (2003-jelenleg is fut), *Dirty Jobs* (2003-jelenleg is), *Deadliest Catch* (2005-jelenleg is), és a *Miami Ink* (2005-2008) nem kínálnak érdemi társadalomkritikát, érdekes betekintést engednek különböző munkásosztálybeli ember életébe.
- ³³ Az ilyen jellegű ábrázolások szempontjából nagyobb figyelmet érdemlő műsor *A három komédiás (The Three Stooges)* (1930-2006).
- ³⁴ A *Saturday Night Live* (1975-jelenleg is), az *In Living Color* (1990-1994), és a *Mad TV* (1995) című és más szórakoztató műsorok mindegyikében vannak olyan karakterek vagy jelenetek, amelyek kifigurázzák a munkásokat. Bár a gazdagokból is gúnyt űznek s teszik nevetség tárgyává őket, a hatás nyilvánvalóan nem ugyanaz.
- ³⁵ A *The Waltons* (1972-1981) című sorozat az egyik leglenyűgözőbb példája a családi erkölcsöket felvonultató sorozatoknak, melyben az erények romantikus ábrázolása a legzordabb időkben sem tűnt el. A sorozat a gazdasági világválság idején játszódik. A család az egymás iránti elkötelezettség és gondoskodás miatt éli túl a legkeményebb időket is. A mítosz szerint ez az összetartás húzta ki az országot a bajból és nem Franklin Delano Roosevelt elnök szocialista válasza a New Deal programban, vagy a gazdasági fellendülést hozó háború.
- ³⁶ Míg a *Nanny 911* (2004-jelenleg is) és a *The Super Nanny* (2005-jelenleg is fut) című sorozatok a legkülönbözőbb háttérrel rendelkező családokon segítenek, az igazán bajbajutott családok nagy része munkásosztálybeli.
- ³⁷ A hetvenes és nyolcvanas évek bűnildözői sorozataiból néhány: *San Francisco utcái (Streets of San Francisco)* (1972-1977), *The Rookies* (1972-1976), *Kojak* (1973-1978), *Police Woman* (1974-1978), *Starsky & Hutch* (1975-1979), *Baretta* (1975-1978), *S.W.A.T.* (1975-1976), *Hunter* (1984-1991), *Hill Street Blues* (1984-1991), *Miami Vice* (1984-1991), *21 Jump Street* (1987-1991).
- ³⁸ *Esküdt ellenségek (Law and Order)* (1990-jelenleg is) időnként érdekes politikai kritikát fogalmaz meg a fajjal, osztállyal és nem megkülönböztetéssel kapcsolatban, s teszi ezt a *Döglött átkák (Cold Case)* (2003-jelenleg is) és a *CSI: A helyszínelők (CSI)* (2000-jelenleg is fut) is.
- ³⁹ Jó ideje a rajzfilmekben is (pl. *Deputy Dog* (1959-1972) megjelenik a vidéki flótás képe.
- ⁴⁰ Ez a fejezet és kutatás nem a nézői befogadásról szól, vagyis nem azt vizsgálja, hogy az emberek hogyan értelmezik ezeket az üzeneteket; mi azt állítjuk, hogy a munkások maguk gyakran saját magukat sajtóztatják el ezt a stigmát. Talán magukat is munkásként, munkásnőként, munkáscsaládként látják, de a címkét elutasítják. Ennek következtében nincs bennük osztály szolidaritás vagy osztálytudat.